

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Gintarė Rimkutė

V kurso, taikomosios jurisprudencijos

studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso įgijimo procedūros
probleminiai aspektai**

**Problematic Aspects of the Procedure for Obtaining the Status of a
State- recognized Religious Community**

Vadovas: asist. dr. Donatas Murauskas

Recenzentas: lekt. dr. Johanas Baltrimas

Vilnius
2021

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽAI

Šiame magistro darbe nagrinėjama Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme¹ įtvirtinta valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo procedūra ir iš šios procedūros taikymo metu kylanti problematika. Nagrinėjami penki probleminiai aspektai, sukeltys tam tikrų sunkumų (neaiškumų) religinėms bendrijoms, norinčioms gauti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Tam tikri probleminiai aspektai nagrinėjami remiantis žymia Senovės baltų religinės bendrijos „Romuvos“ prieš Lietuvą byla, kuri buvo nagrinėjama Europos Žmogaus Teisių Teisme.

Pagrindiniai žodžiai: Konstitucinis Teismas, religinė bendrija, procedūra.

This Master's thesis examines the procedure for granting the status of a state-recognised religious community and the issues arising from the application of this procedure, as set out in the Law on Religious Communities and Societies of the Republic of Lithuania. Five problematic aspects are examined, which cause certain difficulties (uncertainties) for religious communities wishing to obtain the status of a state-recognised religious community. Some of the problematic aspects are examined on the basis of the landmark case of the Ancient Baltic Religious Community "Romuvos" v. Lithuania, which was heard before the European Court of Human Rights.

Key words: Constitutional Court, religious community, procedure.

¹ Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, Valstybės žinios, 1995-11-02, Nr. 89-1985. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B4DBBD7C388A/ZPqGaRYipz>;

TURINYS

IŽANGA	3
1. RELIGINĖS BENDRUOMENĖS IR BENDRIJOS LIETUVOJE	6
1.1. Religijos ir valstybės tarpusavio santykis.....	6
1.2. Penki Religinėse bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimai.....	8
1.3. Religinės bendruomenės ir bendrijos įregistravimo juridiniu asmeniu procesas....	11
1.4. Religinės bendruomenės ir bendrijos skirstomos į pakopas.....	13
1.4.1. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos.....	14
1.4.2. Kitos (netradicinės) religinės bendrijos ir tikėjimai, kurie gali būti pripažinti įstatymo nustatyta tvarka.....	17
1.4.3. Religinės bendrijos, kurios nėra nei tradicinės, nei valstybės pripažintos.....	21
1.4.4. Neįregistruotos religinės bendruomenės.....	21
2. VALSTYBĖS PRIPAŽINTOS RELIGINĖS BENDRIJOS STATUSO SUTEIKIMO PROCEDŪRA IR PROBLEMATIKA	23
2.1. Valstybės pripažinimo religine bendrija statuso suteikimo procedūra.....	23
2.2. Religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros problematika.....	24
2.2.1. 25 metų terminas, kurio sulaukus galima kreiptis dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo.....	24
2.2.2. Atrama visuomenėje, neprieštaravimas įstatymams ir dorai.....	27
2.2.3. Religinės bendrijos valstybės pripažinimo statuso suteikimas sprendžiamas gavus Teisingumo ministerijos išvadą.....	33
3. SENOVĖS BALTŲ RELIGINĖ BENDRIJA „ROMUVA“ PRIŠ LIETUVĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME	36
3.1. Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ istorija.....	36
3.2. Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ byla Europos Žmogaus Teisių Teisme.....	39
3.2.1. Reikalavimai Seimo nutarimui dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo.....	40
3.2.2. Seimo priimto nutarimo dėl valstybės pripažinimo statuso nesuteikimo skundimo tvarka.....	42
IŠVADOS	46
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	48
SANTRAUKA	54
SUMMARY	55

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas. Tema yra aktuali religinių bendruomenių, bendrijų nariams, žmonėms, kurie domisi žmonių teisėmis, religinių bendruomenių ir bendrijų teisiniu reglamentavimu. Atsižvelgiant į esantį teisinį reglamentavimą, Lietuvoje nėra nustatytos valstybinės religijos. Be egzistuojančių tradicinių religinių bendrijų yra dar kitos religinės bendrijos, kurios gali gauti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Religinė bendrija norinti gauti valstybės pripažintos religijos statusą, turi kreiptis su prašymu į Seimą, jog priimtu nutarimu, būtų oficialiai suteiktas valstybės pripažintos religinės bendrijos statusas. Tema yra aktuali dėl keletos aspektų. Pati valstybės religinės bendrijos pripažinimo procedūra yra žinoma tik tam tikrai visuomenės daliai, t.y. dažniausiai su šia procedūra susiduria religinės bendrijos, kurios siekia gauti valstybės pripažintos religijos statusą. Ši procedūra nėra itin plačiai žinoma visuomenėje, su ja dažnai nesusiduriama kasdieniniame gyvenime ir teisės mokslo srityje nėra plačiai nagrinėjama. Tačiau, religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūra, didesnio visuomenės dėmesio ir analizavimo sulaukė po to, kai Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva” nebuvo suteiktas valstybės pripažintos religinės bendrijos statusas. Susidomėjimas pačios procedūros veiksmingumu kilo po to, kai „Romuvos” religinė bendrija atitinkanti ir įgyvendinusi visus religinei bendrijai keliamus reikalavimus (kai yra kreipiamasi dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo), jo negavo. Dėl šios susidariusios situacijos, daug kritikos sulaukė reikalavimai, kurie yra diskutuoti ir įtvirtinti Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme, kurie yra keliami religinei bendrijai, kuriuos sunku įgyvendinti praktikoje.

Valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo procedūra sulaukė ir užsienio dėmesio, kai Senovės baltų religinė bendrija „Romuva” kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą dėl nesuteikto valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso ir pažeistų teisių. Kritikos sulaukė Seimas ir jo priimamas nutarimas, dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso, kai nėra remiamasi jokiais kriterijais jį priimant, taip pat, kuris nėra visiškai argumentuojamas. Kitas Europos Žmogaus Teisių Teisme iškeltas probleminis aspektas, jog Seimo priimto nutarimo neįmanoma, egzistuojančioje teisinėje sistemoje, apskūsti.

Tema aktuali yra ir šiandien, nes nepaisant to, jog valstybės pripažinimo religinės bendrijos procedūra sulaukė visuomenės susidomėjimo, konstruktyvios analizės ir kritikos, kol kas, jokių kardinalių pokyčių nebuvo padaryta. Šiame darbe yra aptariami penki

probleminiai aspektai, kurie padeda kritiškai pažvelgti į valstybės pripažinimo siekiančių religinių bendrijų statuso suteikimo procedūrą.

Darbo tikslas. Pateikti religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros problematiką.

Šiam tikslui pasiekti yra užsibrėžiami šie **darbo uždaviniai**:

1. Pristatyti Lietuvoje egzistuojančių religinių bendruomenių ir bendrijų pakopas.
2. Pateikti probleminius Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme įtvirtintos religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros aspektus.
3. Pristatyti ir įvertinti Europos Žmogaus Teisių Teisme nagrinėjant Senovės baltų religinės bendrijos „Romuvos“ bylą analizuotus religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros ypatumus.

Objektas. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme įtvirtinta valstybės pripažinimo procedūra.

Tyrimo metodai. Atliekant magistro darbo temos tyrimą, analizė prasidėjo nuo Lietuvos Respublikos Konstitucijos normų, nes valstybės religinių bendrijų pripažinimo procedūra įtvirtinta pirmiausia, šiame, svarbiausiame šalies įstatyme. Toliau, sekė Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo detali analizė, kadangi šiame įstatyme išplėtoti Konstitucijoje įtvirtinti reikalavimai, kuriuos turi atitikti religinė bendrija, norinti kreiptis ir gauti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas buvo analizuojamas visa apimtimi, kadangi tai pagrindinis įstatymas, kuris taip plačiai reglamentuoja religines bendrijas: religinių bendrijų įregistravimą į Juridinių asmenų registrą, jų veiklą visuomenėje, valstybės pripažinimo procedūrą ir pan. Lyginamuoju aspektu buvo nagrinėjami trys Konstitucinio Teismo nutarimai², jie buvo lyginami tarpusavyje, analizuojant ar kiekviename vėlesniame nutarime yra laikomasi, to paties požiūrio ir to paties Konstitucijos aiškinimo, taip pat ir argumentų, kurie pagrįstų arba paneigtų darbe keliamus klausimus. Visi darbui reikalingi šaltiniai buvo renkami, tam, jog padėtų atskleisti magistro darbo temą, ir taip pat, jog remiantis jais būtų detaliam išanalizuotam religinių bendruomenių ir bendrijų teisinis reglamentavimas, bei iš jo kylantys probleminiai aspektai.

Darbo originalumas. Identiško ar labai panašaus magistro darbo, kuris nagrinėtų ir analizuotų valstybės pripažinimo siekiančios religinės bendrijos statuso suteikimo procedūrą per Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ prieš Lietuvą bylą, per 5

² - Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas, Nr. 23/98;
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarimas, Nr. 129-5246;
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas, Nr. 15/2019.

pastaruosius metus neradau, nes byla yra sąlyginai nauja (sprendimas priimtas 2021 m. birželio 8 d.³). Užsienyje šia tema nėra atliktų mokslinių tyrimų. Tomo Blinstrubo disertacijoje⁴ tema „Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai“ V skyriuje kalbama apie kai kuriuos bažnyčių bei religinių organizacijų, kaip viešųjų juridinių asmenų teisinio statuso probleminius aspektus. Todėl galima manyti, jog ši tema, yra mažai nagrinėta, ir dėl to šiame darbe bus pateikiama naujų minčių ir idėjų nagrinėjant religinių bendruomenių ir bendrijų teisinį reglamentavimą.

Svarbiausi šaltiniai. Svarbiausi šio magistro darbo šaltiniai: 1995 m. spalio 4 d. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, kuriame įtvirtintos normos, padedančios analizuoti darbo temą. Trys Konstitucinio Teismo nutarimai: 2000 m. birželio 13 d., 2007 metų gruodžio 6 d. ir 2021 m. rugsėjo 7 d., jų analizės dėka, darbe buvo atskleistas valstybės požiūris į religines bendruomenes ir bendrijas. Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19), Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos išvada dėl valstybės pripažinimo religinės bendrijos statuso suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“, 2017-12-29 Nr. (8.3.44 E) 7R-9547. Tiek byla, tiek Teisingumo ministerijos išvada padėjo per realia praktika pažiūrėti į valstybės pripažinimo procedūrą, bei egzistuojantį religinių bendruomenių ir bendrijų teisinį reglamentavimą praktikoje. Mindaugo Lankausko straipsnis „Valstybės ir bažnyčios atskyrimo principai: Lyginamieji aspektai ir teisinė padėtis Lietuvoje“ ir Tomo Blinstrubo disertacija tema „Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai“, padėjo į magistro darbo temą analizuoti iš skirtingų perspektyvų.

³ Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą, Europos Žmogaus Teisių Teisme (2021), bylos nr. 48329/19. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-210282"\]}";](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

⁴ Blinstrubis, T., (2012). „Valstybės ir Bažnyčios Konstitucinių santykių probleminiai aspektai“. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas. Vilnius.

1. RELIGINĖS BENDRUOMENĖS IR BENDRIJOS LIETUVOJE

1.1. Religijos ir valstybės tarpusavio santykis

Apskritai religijos⁵ laisvė, kaip vidinio asmens įsitikinimo viena ar kita tiesa, fenomenas netelpa į jokių juridinius rėmus. Tol, kol tikėjimo išpažinimas neįgauna išorinių liturginių ir kitų formų, jis nėra reguliuojamas teisės, nes tai apskritai neįmanoma. Religinis elgesys namuose, vienatvėje ar tik siaurame šeimos rate nereguliuojamas teisės (Ališauskienė, Bučaitė – Vilkė, 2014, p. 10). Kitaip tariant, tikėjimo laisvė reiškia, kad valstybė negali reikalauti asmens išpažinti „tinkamo“ ar valstybei „priimtino“ tikėjimo arba kitaip priversti asmenį veikti prieš savo religinius įsitikinimus (Vetlova, 2016, p. 12).

Žiūrint iš istorinės perspektyvos, religija visuomet turėjo svarbų vaidmenį valstybėje ir jos kasdieniniame gyvenime. M. Lankauskas išskiria tris pagrindinius modelius, kurie parodo kaip religija koreliuoja su valstybe jos kasdieniniame gyvenime:

- (i) Tam tikrose valstybėse religija yra neigiama ir slopinama (buvusi Sovietų sąjunga, šiuo metu vienintelė likusi šalis - Šiaurės Korėja);
- (ii) Kitose valstybėse religija yra valstybės svarbos dalykas, kai tam tikra religija yra oficialiai paskelbiama valstybine religija (Argentina, Malta, Kipras, Danija);
- (iii) Valstybės ir religijos atskyrimas yra trečiasis modelis, kuris yra tarpinis tarp pirmų dviejų modelių. Šiame modelyje telpa ir pagarba religijai bei apeigoms, bet tuo pačiu yra vertinama religijos laisvė (Lietuva) (Lankauskas, 2009, p. 91).

Valstybės ir bažnyčios atskyrimas yra *visiškas* arba *dalinis*:

- (i) Visiškas atskyrimas – šis tipas išsiskiria tuo, jog valstybė neteikia finansinės ir jokio kito tipo paramos esančioms religinėms organizacijoms, o valstybinis švietimas privalo būti pasaulietinis, taip pat draudžia naudoti bet kokius religinius simbolius viešose įstaigose. Šis tipas egzistuoja Jungtinėse Amerikos Valstijose, taip pat Prancūzijoje (Lankauskas, 2009, p. 96).

(ii) Dalinis atskyrimas - laikomasi įvairiarūšio (arba įvairiapakopio) pripažinimo

⁵ **Religija** - (lot. religio - pamaldumas, šventumas) - tikėjimai, aiškinantys pasaulį, žmoniją ir žmogų, tuos tikėjimus atitinkantys ir realizuojantys apeiginiai veiksmai bei tikinčiųjų visuomeninė organizacija; religija yra visuomenės kultūros reiškiny, priklausomas nuo tos visuomenės ar socialinės grupės ekonominio ir politinio raidos lygio (Lietuvių žodynas <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Religija>).

politikos, religinėms bendrijoms suteikiant specialų statusą. Esant daliniam atskyrimui valstybei paprastai nėra draudžiama bendradarbiauti su religinėmis bendrijomis ar įstatymų nustatyta tvarka teikti joms finansinę paramą. Šiam tipui galima priskirti Vokietiją, Ispaniją (Lankauskas, 2009, p. 96).

Šiuolaikinio multikultūralizmo terpėje valstybės bei jos institucijų neutralumo religijos ir pasaulėžiūros atžvilgiu paskirtis – tai nekonfliktiškas valstybės santykis su religijos institucijomis arba nešėjomis (bažnyčiomis ir religinėmis organizacijomis) apskritai, taip pat optimaliausio kompromiso dėl valstybės pasaulietinės teisės tarp įvairias vertybes „išpažįstančių“ asmenų užtikrinimas (Blinstrubis, 2012, p. 94).

Valstybės ir bažnyčios santykiai yra labai specifiniai vien dėl šių subjektų „vertybinio identiteto“ skirtumų, todėl valstybė paprastai konstituciniu lygmeniu įtvirtina toki teisinį reguliavimą, pagal kurį būtina bažnyčios veikimo valstybės erdvėje legalumo ir legitimumo sąlyga yra ištikimybė visai konstitucinei santvarkai, paklusimas valstybės teisinei tvarkai, tačiau ne be galimybės puoselėti ir teisėtai skelbti savo, kartais konkuruojančias, vertybes tam tikrais veikimo mastais ir būdais (Blinstrubis, 2012, p. 52). Valstybės ir bažnyčios atskyrimas – tai teisinė ir politinė doktrina, remiantis kuria valstybėje negali būti nustatoma valstybinė religija ar religijos (Lankauskas, 2009, p. 8). Atskyrimas taip pat laikytinas religinių bendrijų lygiateisiškumo garantija, kadangi nė viena iš jų nėra išskiriama iš kitų (Lankauskas, 2009, p. 115).

Konstitucinis valstybės ir bažnyčios atskirumo principas yra Lietuvos valstybės, jos institucijų ir jų veiklos pasaulietiško pamatas. Šis principas, taip pat Konstitucijoje įtvirtinta įsitikinimų, minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė, konstitucinis asmenų lygybės principas kartu su kitomis konstitucinėmis nuostatomis lemia valstybės pasaulėžiūrinį ir religinį neutralumą (Blinstrubis, 2012, p. 94). Tai, kad Lietuvos valstybė ir jos institucijos yra pasaulėžiūros ir religijos požiūriu neutralios, reiškia valstybės ir tikybos sričių, valstybės ir bažnyčių bei religinių organizacijų paskirties, funkcijų ir veiklos atribojimą (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Bažnyčios bei religinės organizacijos nesikiša į valstybės, jos institucijų ir pareigūnų veiklą, neformuoja valstybinės politikos, o valstybė nesikiša į bažnyčių bei religinių organizacijų vidaus reikalus; jos laisvai tvarkosi pagal savo kanonus ir statutus (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtintos kelios normos, kurios yra susijusios su bažnyčiomis ir religinėmis bendrijomis, užtikrinančios religijos laisvę. Taip

pat yra keletas kitų įstatymų⁶, kuriuose labai minimaliai yra reglamentuojamos, tam tikros teisinės situacijos tarp valstybės ir bažnyčios, bei religinės organizacijos. Aktualiausias įstatymas, kuris plačiausiai reglamentuoja bažnyčių ir religinių organizacijų veiklą, valstybės ir religijos tarpusavio santykius – Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas.

1.2. Penki Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimai

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas Seimo buvo priimtas 1995 m. spalio 4 dieną. Per 26 metus nuo įstatymo priėmimo dienos, šiame įstatyme buvo padaryti penki pakeitimai. Per tokį ilgą, įstatymo egzistavimo laiko tarpą, padarytas sąlyginai nedidelis kiekis pakeitimų. Viena iš to priežasčių, gali būti, jog įstatymas iš ties yra itin kruopščiai paruoštas, ir puikiai prisitaikantis prie nuolatos besikeičiančios visuomenės. Kita priežastis, lėmusi nedidelį skaičių pakeitimų, jog įstatymas yra aktualus nedideliai visuomenės daliai.

Pirmieji keturi pakeitimai yra susiję su normų performulavimu, konkretinimu, ar tam tikro straipsnio papildymu naujomis dalimis. Paskutinis ir vienintelis, tokio pobūdžio pakeitimas, atliktas dėl naikintinos ir netaikomos normos (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).

Nuo įstatymo paskelbimo dienos pirmasis pakeitimas buvo atliktas po dviejų metų, t.y. 1997 metais, pakeitime buvo papildytas 10 straipsnis naujomis 3 ir 4 dalimis:

1. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos, turinčios juridinio asmens teises, praneša apie tai Teisingumo ministerijai (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).
2. Naujai susikūrusios (atsikūrusios) tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos įgyja juridinio asmens teises, kai jų vadovybė apie susikūrimą (atsikūrimą) raštu praneša Teisingumo ministerijai ir yra nustatomas konkrečios bendruomenės ar bendrijos tradicijų tęstinumas atsižvelgiant į jos kanonus, statutus bei kitas normas (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).
3. *Tradicinių religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų pagal jų kanonus, statutus ar kitas normas įsteigti juridiniai asmenys įgyja juridinio asmens teises, kai jų vadovybė raštu praneša Teisingumo ministerijai, o ši įformina įstatymų nustatyta tvarka* (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1997).

⁶ Šie įstatymai, bei konkrečios su religija susijusios normos, bus aptartos vėliau darbe.

4. *Šie juridiniai asmenys turi teisę užsiimti šiame įstatyme jų bendruomenei, bendrijai ar centrui numatyta veikla, taip pat veikla, numatyta šių juridinių asmenų įstatuose (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1997).*

Šio straipsnio papildymas naujomis normomis užtikrino tradicinėms bendruomenėms ir bendrijoms kitokį (išskirtinį) teisinį reguliavimą. Joms norint tapti juridiniu asmeniu, užtenka raštu Teisingumo ministerijai apie tai pranešti. Ši norma išskiria tradicines religines bendrijas iš kitų religinių bendrijų, nes jų registracijai užtenka tik pranešimo kaip fakto, jog tradicinė religinė bendrija taptu juridinio asmens vienetu. Tapimas juridiniu asmeniu tradicinėms bendrijoms apsiriboja vienu pranešimu, ir tai parodo valstybės be tarpinę pasitikėjimą tradicinėmis bendrijomis, ir jų sąmoningą išskyrimą iš kitų religinių bendruomenių.

2000 metais įvyksta sekantis pakeitimas, kuriame papildomas įstatymo 14 straipsnis nauja 3 dalimi:

1. Religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai turi teisę įstatymų ar kitų norminių aktų nustatyta tvarka steigti ir turėti bendrojo lavinimo mokyklas bei kitokias mokymo, švietimo ir kultūros įstaigas, taip pat mokymo - ugdymo įstaigas dvasininkams ir tikybos dėstytojams rengti (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).
2. Įstatymų ar kitų norminių aktų nustatyta tvarka tradicinių ir kitų juridinio asmens teises turinčių religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų mokymo įstaigos, tokių religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų mokyklos, suteikiančios valstybės nustatytą išsilavinimą, gauna finansinę ir kitokią paramą iš valstybės ir savivaldybių biudžetų (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).
3. *Tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų švietimo ir ugdymo įstaigos, suteikiančios valstybinio standarto bendrąjį išsilavinimą, yra finansuojamos ir išlaikomos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, skiriant biudžeto lėšų tiek pat, kiek ir atitinkamo tipo (pakopos) valstybės ar savivaldybių švietimo įstaigoms. Lėšų dydis nustatomas atsižvelgiant į išlaidas, numatytas vienam vaikui, moksleiviui atitinkamo tipo (pakopos) valstybinėse ar savivaldybių švietimo įstaigose (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 2000).*

4. Visos religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai gali užsiimti labdara, dalyvauti gailėstingumo veikloje, steigti gydymo įstaigas, taip pat labdaros įstaigas ir organizacijas (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).

Šio straipsnio papildymas nauja 3 dalimi, užtikrina naują (papildomą) privilegiją tradicinėms religijoms, kurios neturi, ir negali turėti kitos religinės bendrijos. Tradicinės religinės bendrijos, kurios suteikė valstybinio standarto bendrąjį išsilavinimą, yra išlaikomos ir finansuojamos nustatyta tvarka. Antras iš eilės daromas įstatymo pakeitimas suteikia išskirtines privilegijas tik tradicinėms religinėms bendrijoms.

2006 metais pakeitimas padaromas 16 straipsnio 2 dalį performuluojant:

iš	į
Religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų dvasininkų, religinių apeigų patarnautojų ir aptarnaujančio personalo (išskyrus asmenis, atliekančius statybos, remonto, restauravimo darbus) pajamos, gaunamos iš šio straipsnio pirmojoje dalyje nurodytų lėšų, fizinių asmenų pajamų mokesčiu neapmokestinamos (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).	Religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų (aukštesniųjų valdymo institucijų), jų įsteigtų įmonių (organizacijų) pajamos, taip pat religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų (aukštesniųjų valdymo institucijų) dvasininkų, religinių apeigų patarnautojų ir aptarnaujančio personalo pajamos apmokestinamos Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 2006).

Paskutinis pakeitimas padarytas įstatymo papildymu 2009 metais 11 straipsnio 5 dalį išdėstant:

11 straipsnio 5 dalies 1 punkte išbraukti žodžius „ir jos buveinė“ ir šį punktą išdėstyti taip:

„1) religinės bendruomenės ar bendrijos pavadinimas;“.

2. Papildyti 11 straipsnio 5 dalį nauju 2 punktu:

„2) religinės bendruomenės ar bendrijos buveinės keitimo tvarka;“.

1. Buvusius 11 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 punktus laikyti atitinkamai 3, 4, 5 ir 6 punktais (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 2009).

Visi šie pakeitimai buvo pasiūlyti Seimo ir pasirašyti Prezidento, tuo metu einančio valstybės vadovo pareigas.

Naikinamasis pakeitimas atliktas sąlyginai neseniai, 2021 m. rugsėjo 7 d., Konstitucinis Teismas savo nutarimu pripažino, jog Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies nuostata „jeigu prašymas nepatenkinamas, pakartotinai galima dėl to kreiptis praėjus 10 metų nuo prašymo nepatenkinimo dienos“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 26 straipsnio 1 daliai, 43 straipsnio 1 daliai (Dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, 2021), todėl nuo Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo dienos nuostata yra negaliojanti.

Šiais pakeitimais buvo suteiktos dvi privilegijos tradicinėms religinėms bendrijoms, pasikeitė pajamų apmokestinimo tvarka ir panaikinta norma, kuri prieštaravo Konstitucijai.

1.3. Religinės bendruomenės ir bendrijos įregistravimo juridiniu asmeniu procesas

Remiantis galiojančiais Lietuvos įstatymais, visi žmonės laisvai gali jungtis į tam tikras religines grupes ir išpažinti atitinkamai, jiems tinkančią religiją, ir to niekas negali drausti ar kitokiais būdais varžyti (nebent tokia, tikinčiųjų grupė, kenktų kitiems žmonėms ar vykdytų nusikaltimus, teisindami tai savo tikėjimo tiesomis). Jeigu, atitinkamai, tokia tikinčiųjų asmenų grupė nori tapti juridiniu asmeniu, ir savo mokymą skleisti dar plačiau, taip pat turėti juridiniui asmeniui garantuojamas teises, tuomet tokia grupė asmenų, turi įsteigti juridinį asmenį.

Šis įregistravimo procesas nėra taikomas tradicinėms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, kurios yra juridiniai asmenys *per se* ir kurioms netaikomos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios juridinių asmenų steigimą (Satkute, 2005, p. 17).

Dokumentai, kurios turi pateikti religinė bendruomenė Teisingumo ministerijai, norinti būti įregistruota į Juridinių asmenų registrą:

1. Laisvos formos prašymas Teisingumo ministerijai;
2. Nustatytos formos prašymas įregistruoti religinę bendruomenę ar bendriją Juridinių asmenų registre;
3. Įstatai ar juos atitinkantis dokumentas;
4. Steigiamojo susirinkimo protokolas ar jį atitinkantis dokumentas (protokole turi būti nurodyta: laikas, vieta, steigėjų skaičius, sprendimai, kurie buvo priimti steigiamojo susirinkimo metu);
5. Steigėjų sąrašas (turi būti ne mažiau kaip 15 pilnamečių Lietuvos Respublikos piliečių. Turi būti nurodytas kiekvieno steigėjo vardas ir pavardė, gimimo data, gyvenamoji vieta ir parašas);
6. Buveinės registracijos dokumentai (Dokumentų teikimo dėl tradicinėmis nelaikomų..., 2016).

Už pirminių registracijos prašymų svarstymą atsako Teisingumo ministerija. Teisingumo ministerija turi per šešis mėnesius apsvarstyti šiuos dokumentus ir pateikti Seimui siūlymą dėl galutinio patvirtinimo (Report on International Religious Freedom, 2009, p. 3-4). Religinės bendruomenės tampa juridiniais asmenimis nuo įregistravimo Juridinių asmenų registre dienos.

Religinėms organizacijoms oficiali registracija yra būtina norint atidaryti banko sąskaitą, įgyti nuosavybės ar veikti legaliai ir oficialiai kaip bendrijai (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5). Religinės bendrijos įregistravimas kaip juridinio asmens, leidžia kreiptis į Seimą su prašymu būti valstybės pripažintai religinei bendrijai. Visoms oficialiai registruotoms religinėms organizacijoms leidžiama turėti privačią nuosavybę, kuri gali būti naudojama kaip maldos namai, gyvenamosios patalpos ar atlikti kitas funkcijas. Religinės organizacijos taip pat turi teisę statyti patalpas, reikalingas vykdyti religinę veiklą. Visos įregistruotos religinės bendrijos turi teisę per savivaldybes prašyti valstybės paramos kultūriniais ir socialiniams projektams vykdyti (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5).

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 4 straipsnyje nurodomos šios religinės bendrijos, bendruomenės ir centrai:

- (i) Religinė bendruomenė yra asmenų grupė, siekianti įgyvendinti tos pačios religijos tikslus. Ji gali būti atitinkamos religinės bendrijos vietinis padalinys.

- (ii) Religinės bendrijos yra bažnyčių ir tolygių religinių organizacijų-bendruomenių, siekiančių įgyvendinti tos pačios religijos tikslus, susivienijimai. Bendriją sudaro ne mažiau kaip dvi religinės bendruomenės, turinčios bendrą vadovybę.
- (iii) Religiniai centrai yra aukštesniosios religinių bendrijų valdymo institucijos (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).

1.4. Religinės bendruomenės ir bendrijos skirstomos į pakopas

(Ne)įregistruota religinė bendruomenė ar bendrija gali priklausyti vienai iš pakopų, kurių kiekviena išsiskiria (ne)suteikiamų papildomų privilegijų gausumu.

Tiek Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsnyje, tiek Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 5 ir 6 straipsniuose yra įvardijamos dvi religinių bendrijų pakopos: **tradicinės Lietuvoje esančios bažnyčios (bendrijos) ir kitos bažnyčios (bendrijos), jeigu jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui bei dorai**. Iš Konstitucijoje ir Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme esančių normų suprantama, jog tradicinės religinės bendrijos yra pripažintos ir joms jokių papildomų reikalavimų nereikia įgyvendinti. O štai kitoms religinėms bendrijoms, kurios nėra tradicinės, Konstitucijoje iškeliami du esminiai reikalavimai norint gauti valstybės pripažinimo statusą: **turi turėti atramą visuomenėje ir skleidžiamas mokymas bei apeigos neturi prieštarauti įstatymui ir dorai** (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 43 straipsnis, 1992).

2007 m. gruodžio 6 d. sprendime dėl kai kurių Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo, Konstitucinis Teismas išaiškino, jog Lietuvoje veikiančios bažnyčios bei religinės organizacijos yra skirstomos į tris skirtingas pakopas:

- (i) Bažnyčios bei religinės organizacijos, kurios yra tradicinės Lietuvoje;
- (ii) Kitos (tradicinėmis Lietuvoje nesančios) bažnyčios bei religinės organizacijos, kurios yra valstybės pripažintos;
- (iii) Bažnyčios bei religinės organizacijos, kurios nėra nei tradicinės, nei yra gavusios valstybės pripažinimą (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarimas).

Dėl visiško tikslumo turėtų būti paminėta ir dar viena pakopa, kuri yra išskiriama praktikoje:

- (iv) Religinės bendruomenės, kurios nėra įregistruotos kaip juridinio asmens vienetas (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5), ir jos nevykdo veiklos kaip bendrija.

Taigi, anot Konstitucinio Teismo numatomos trys skirtingos pakopos, kurios atitinkamais aspektais skiriasi viena nuo kitos: vienos religinės organizacijos laikytinos tradicinėmis dėl istorinio įnašo į Lietuvos dvasinį bei socialinį gyvenimą, kitos – valstybės pripažintos religinės bendrijos, nes jų mokymas ir apeigos neprieštarauja įstatymui ir dorai, trečiai grupei priklauso nesančios nei tradicinės, nei valstybės pripažintos religinės bendrijos, tačiau veikiančios kaip juridinio asmens vienetai (Lankauskas, 2009, p. 104). Paskutinei grupei (kuri išskiriama tik praktikoje) priklauso religinės bendruomenės, kurios neturi juridinio asmens statuso, tačiau valstybė visiškai neriboja jų laisvės susirinkti ir įgyvendinti religinę laisvę atliekant religines apeigas ir religinius susibūrimus. Nepaisant to kiekviena religinė bendrija (bendruomenė) tam tikrais aspektais, skiriasi viena nuo kitos.

1.4.1. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos

Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą „tradicinėmis“ pripažįstamos tos religinės bendrijos, kurios šalyje veikia ne trumpiau kaip 300 metų (Report on International Religious Freedom, 2009 p. 3) ir įstatyme yra išvardijamos būtent tokia eilės tvarka (Laukaitytė, 2009, p. 136). Remiantis Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 5 straipsniu Lietuvoje yra pripažįstamos 9 egzistuojančios religinės bendruomenės ir bendrijos: lotynų apeigų katalikai, graikų apeigų katalikai, evangelikai liuteronai, evangelikai reformatai, stačiatikiai, sentikiai, judėjai, musulmonai sunitai, karaimai (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).

Konstitucijos 43 straipsnio nuostata, kad valstybė pripažįsta tradicines Lietuvoje bažnyčias bei religines organizacijas, suponuoja tai, jog įstatymų leidėjas gali tam tikras religines organizacijas įvardyti kaip tradicines Lietuvoje. Tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų pripažinimo instituto konstitucinis įtvirtinimas reiškia, kad jų valstybinis pripažinimas yra neatšaukiamas. Tradiciškumas nėra nei sukuriamas, nei panaikinamas įstatymų leidėjo valios aktu (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Minėtas tradiciškumas yra neabejotinas, jis negali būti „įvykdomas“ kaip kokia nors

įstatymo nustatyta sąlyga, pvz., legaliai veikti tam tikrą metų skaičių, turėti tam tikrą narių skaičių (Blinstrubis, 2012, p. 182). Bažnyčių bei religinių organizacijų įvardijimas kaip tradicinių – ypatingas jų valstybinio pripažinimo būdas. Bažnyčių bei religinių organizacijų įvardijimas kaip tradicinių yra ne jų, kaip tradicinių organizacijų, sukūrimo, bet jų tradiciškumo – nuo įstatymų leidėjo valios nepriklausančios jų santykių su visuomene būklės konstatavimo aktas, atspindintis visuomenės religinės kultūros raidą ir būklę (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Tradicinės religinės bendruomenės yra atskirtos nuo valstybės, t.y. jų veiklą reglamentuoja bendrijų įstatymo įstatyminės teisės normos. Jų veikla neįsivaizduojama be apsisprendimo teisės arba autonomijos. Lietuvoje pripažintos devynios veikiančios tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos, kurios turi visišką vidinės tvarkos organizavimo autonomiją, aiškinamą Konstitucijos 43 straipsnyje. Jos gali laisvai organizuoti hierarchinę ir institucinę struktūrą, vesti pamaldas, atlikti religines apeigas, vidaus gyvenimą tvarkyti savarankiškai pagal savo kanonus, statutus bei kitas normas (Vetlova, 2016, p. 17).

Tradicinės religinės bendruomenės neprivalo mokėti socialinio ir sveikatos draudimo mokesčių už dvasininkus ir kitus darbuotojus, o jiems teikiamoms pagrindinėms komunalinėms paslaugoms netaikomas pridėtinės vertės mokestis (Report on International Religious Freedom, 2009, p. 3).

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime pažymėjo, kad Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalies nuostata, jog yra tradicinės Lietuvoje bažnyčios bei religinės organizacijos, yra tas konstitucinis pagrindas, kuriuo remiantis valstybėje gali būti nustatoma skirtinga tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų būklė, palyginti su kitomis bažnyčiomis bei religinėmis organizacijomis. Tai reiškia, kad, neapribojant Konstitucijoje įtvirtintų visoms bažnyčioms bei religinėms organizacijoms garantuojamų teisių, tradicinėms bažnyčioms bei religinėms organizacijoms įstatymu gali būti užtikrinamos ir tokios teisės, kurių neturi tradicinėmis nesančios bažnyčios bei religinės organizacijos (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Sistemiškai aiškinant Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 6 punkto nuostatą „Bažnyčių bei religinių organizacijų įvardijimas kaip tradicinių yra <...> jų tradiciškumo – nuo įstatymų leidėjo valios nepriklausančios jų santykių su visuomene būklės konstatavimo aktas, atspindintis visuomenės religinės kultūros raidą ir būklę“ konstatuotina, kad:

- a) pagal Konstituciją Seimas turi įgaliojimus – ne tik gali, bet ir privalo – įstatyme įvardyti, kokios bažnyčios bei religinės organizacijos Lietuvoje yra tradicinės; (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Toks įvardinimas yra fakto konstatavimas, jog iš gausybės Lietuvoje egzistuojančių religinių bendruomenių ir bendrijų, tam tikros religinės bendrijos yra laikomos tradicinėmis. Toks konstatavimas negali reikšti, jog valstybė savo nuožiūra įtvirtina, kokios religijos bus laikomos tradicinėmis, anaiptol, valstybė atsižvelgdama į religinės bendrijos istorinę raidą, vykdomą veiklą, palaikymą visuomenėje jų esamą ir neginčijamą tradiciškumą konstatuoja įstatyme.
- b) įstatyme tradicinėmis Lietuvoje gali būti įvardijamos tik tokios bažnyčios bei religinės organizacijos, kurių tradiciškumas Lietuvoje nekelia jokių abejonų, nes jos yra istoriškai, per amžius susiformavusio Lietuvos visuomenės socialinio, kultūrinio ir dvasinio paveldo dalis (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Kadangi tradicinėms religijoms nėra keliami tam tikri reikalavimai (kaip tai turi padaryti valstybės pripažinimo siekianti religinė bendrija), kuriuos turi atitikti religinė bendrija, jog ji būtų pripažinta tradicine, todėl pačiam įvardijimui remiantis Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. išaiškinimu pakanka, jog bažnyčios veikimas būtų „ilgalaikis, amžius vykęs ir nenutrūkęs procesas, sietinas su ilgaamže Lietuvos visuomenės dvasine, kultūrine raida ir padaręs jai esminį poveikį” (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Konstatavęs ir įstatyme įtvirtinęs, kokios bažnyčios bei religinės organizacijos Lietuvoje yra tradicinės, įstatymų leidėjas šio sąrašo negali plėsti, nebent nuo tokio konstatavimo praeitų labai daug laiko ir toks šio sąrašo išplėtimas atspindėtų pasikeitusią Lietuvos visuomenės religinės kultūros raidą ir būklę (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).
- c) kadangi tam tikrų bažnyčių bei religinių organizacijų tradiciškumas Lietuvoje yra objektyvi, nuo įstatymų leidėjo valios nepriklausanti bažnyčių bei religinių organizacijų santykių su visuomene būklė, įstatymų leidėjas negali ir atšaukti šio tradiciškumo konstatavimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Tradicinės religinės grupės turi teisę registruoti valstybės pripažintas santuokas, steigti pusiau privačias mokyklas, mokyti tikybos valstybinėse mokyklose ir kasmet gauti valstybės paramą. Šių religinių bendruomenių aukščiausieji vadovai turi teisę prašyti išduoti diplomatinį pasą; be to, jos gali skirti kapelionus dirbti kariuomenėje, socialinės

rūpybos institucijose, ligoninėse ir kalėjimuose. Valstybė moka socialinio draudimo ir sveikatos priežiūros įmokas už tradicinių religinių bendruomenių dvasinius vadovus, bažnyčių darbuotojus ir vienuolių ordinų narius. Tradicinės religinės bendruomenės taip pat neprivalo mokėti socialinio ir sveikatos draudimo mokesčių už dvasininkus ir beveik visus kitus bažnyčių darbuotojus bei vienuolių ordinų narius (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 4).

Valstybė net netikrina kai kurių religinių bendrijų mokymo ir apeigų atitikties įstatymo reikalavimams bei atramos visuomenėje, nes tos religinės bendrijos yra paskelbtos tradicinės Lietuvoje ir šie dalykai įstatymų leidėjui, atrodytų, yra visiškai akivaizdūs. Tačiau toks teiginys apie neva turimą atramą visuomenėje yra *a priori* pobūdžio ir nėra paremtas ne tik moksliniais, bet ir apskritai jokiais empiriniais tyrinėjimais. Kitos religinės bendruomenės, kurios nėra tradicinės Lietuvoje, praleidžiamos per tam tikrą filtrą, ir tik po to joms suteikiamas valstybės pripažinimas (juridinio asmens teisės)(Ališauskienė, Bučaite - Vilkė, 2014, p. 20). Būtent šis religinių bendrijų pripažinimo procedūros skirtumas patvirtina, jog religinės bendrijos nėra lygiavertės.

Taigi analizuojant tradiciškumo turinį, paminėtini šie aspektai:

- religinės bendrijos buvimas tradicine nėra sukuriamas įstatymų leidėjo, o yra objektyvus faktas;
- tradiciškumas nepriklauso nuo įstatymų leidėjo valios;
- įstatymų leidėjas negali atšaukti tradiciškumo konstatavimo;
- tradiciškumas yra konstitucinis pagrindas, kuriuo galima nustatyti skirtingą tradicinių ir kitų religinių bendrijų būklę;
- tradicinėms bažnyčioms ir religinėms organizacijoms įstatymu gali būti užtikrinamos teisės, kurių neturi tradicinėmis nesančios bažnyčios ir religinės organizacijos (Lankauskas, 2009, p. 109).

1.4.2. Kitos (netradicinės) religinės bendrijos ir tikėjimai, kurie gali būti pripažinti įstatymo nustatyta tvarka

Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio nuostatą: Kitos (netradicinės) religinės bendrijos gali būti valstybės pripažintos kaip Lietuvos istorinio, dvasinio ir socialinio palikimo dalis, jeigu jos palaikomos visuomenės ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymams ir dorai. Valstybės pripažinimas reiškia, kad valstybė

palaiko religinių bendrijų dvasinį, kultūrinį ir socialinį palikimą (Lietuvos Respublikos Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995).

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio dalyse numatoma, kokia tvarka Seimas suteikia valstybės pripažinimą kitoms (netradicinėms) religinėms bendruomenėms ir bendrijoms. Be to, jog religinė bendrija norinti gauti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą, turi atitikti du reikalavimus įtvirtintus Konstitucijoje: **turėti atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui bei dorai**, papildomai reikia atitikti dar viena sąlyga:

- religinės bendrijos gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo praėjus ne mažiau kaip 25 metams nuo pirminio jų įregistravimo Lietuvoje (pirminis įregistravimas yra įvykęs, jei religinė bendrija teisėtai veikė (buvo įregistruota) Lietuvoje po 1918 m. vasario 16 dienos)(Lankauskas, 2009, p. 106).

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime išaiškino, kad nustatyti įvairioms bažnyčioms bei religinėms organizacijoms skirtingą būklę valstybėje galima tik pagal tuos kriterijus, kurie nurodyti Konstitucijoje. Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalies nuostata, jog yra tradicinės Lietuvoje bažnyčios bei religinės organizacijos, yra tas konstitucinis pagrindas, kuriuo remiantis tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų būklė valstybėje gali būti nustatoma skirtinga negu kitų bažnyčių ir religinių organizacijų (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Šiandien gyvenant demokratinėje valstybėje savaime suprantama, jog įgyvendinant Konstitucijos normas dėl saviraiškos laisvės žmogus išlieka lygiateisiu valstybės piliečiu ir jo negalima diskriminuoti. Tačiau kai asmuo, įgyvendina jam užtikrintas teises ir pagal (vidinį) įsitikinimą pasirenka konkrečią religinę bendruomenę, dažnai nutinka taip, jog būtent pasirinkta religinė bendrija laikoma „netradicine“ o tai reiškia, jog pasirinktas tikėjimas neturi tolygiai užtikrintų teisių kaip tradicinės bendrijos. Ir žvelgiant iš teisinės pusės tai tampa nemaloniu paradoksu, kuris aiškiai prieštarauja konstitucinei doktrinai: „Oficiali konstitucinė žmogaus teisių doktrina“ yra grindžiama ir principine nuostata, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitą konstitucinę teisę (Ališauskienė, Bučaitė- Vilkė, 2014).

Kokios priežastys lemia netradicinių religinių bendrijų norą siekti valstybės pripažinimo, net ir žinant, jog gavusios valstybės pripažinimo statusą, nebus teisiškai lygios su tradicinėmis religijomis, vis tiek siekia valstybės pripažinimo statuso. Priežastys gali būti kelios: pirma priežastis – valstybės pripažintos religinės bendrijos skamba daug

patikimiau, nei „netradicinės“ ar „kitos religinės bendrijos“ tai būtent ir nekelia pasitikėjimo ar susidomėjimo alternatyviais tikėjimais. Todėl religinės bendrijos nori kuo greičiau atsikratyti neigiamo skambesio (Katuoka et al., 2013, p. 192). Antra – religinės bendrijos, kurios gauna valstybės pripažinimo statusą, gauna privilegijų, kurių neturi trečios ar ketvirtos (žemesnių) pakopų religinės bendrijos ir bendruomenės:

- Lietuvos Respublikos žemės mokesčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 10 punktas įtvirtina religinėms bendrijoms turinčioms valstybės pripažintos bendrijos statusą taikoma žemės mokesčio lengvata (Lietuvos Respublikos žemės mokesčių įstatymas, 1992).
- Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 10 punktas nurodo, jog Valstybės pripažintų religinių bendruomenių ir bendrijų dvasininkai ir tik vienuolyne dirbantys vienuoliai yra privalomai valstybės lėšomis draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu (Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas, 2017).
- Bendrija galėtų sudaryti santuokas, kurios sukelia tokias pat teises pasekmes, kaip ir santuokos sudarymas civilinės metrikacijos įstaigoje (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.24 straipsnis)(Aiškinamasis raštas dėl Seimo nutarimo..., 2018).
- Suteikus valstybės pripažinimą, ši bendrija įgytų teisę mokyti tikybos ir religinių apeigų valstybės ir savivaldybių mokyklose, tikinčiųjų mokinių ar jų tėvų prašymu, nepažeidžiant pasaulietinės mokyklos sampratos (Aiškinamasis raštas dėl Seimo nutarimo..., 2018).
- Remiantis Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 straipsnio 7 dalimi, Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija suteikia Lietuvos tradicinėms ir valstybės pripažintoms religinėms bendruomenėms laiką transliuoti religines apeigas dvišaliuose susitarimuose numatytais sąlygomis ir tvarka (Aiškinamasis raštas dėl Seimo nutarimo..., 2018).
- Šalyje galioja privaloma karinė tarnyba vyrams nuo 19 iki 26 metų amžiaus (įgijusiems aukštąjį išsilavinimą – iki 38). Karinės tarnybos trukmė – 9 mėn. (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5). Karo prievolės įstatymo 15 straipsnio 13¹ dalimi užtikrinama juridinio asmens teisės turinčių Lietuvos religinių bendruomenių ar bendrijų nariams, kurie šių religinių bendruomenių ar bendrijų kanonų, statutų ar kitų normų nustatyta tvarka yra išrinkti ar paskirti atlikti

pastoracinį darbą tose religinėse bendruomenėse ar bendrijose. 17 ir 18 straipsniai nurodo, jog pripažintoms religinėms bendrijoms priklausantys dvasininkai yra atleisti nuo privalomos karinės tarnybos. Karinio konflikto atveju dvasininkai būtų šaukiami tarnauti kariuomenėje kapelionais. Įstatymuose numatyta teisė atsisakyti karinės prievolės, jei tai koku nors pagrindu prieštarauja šauktinio sąžinei, suteikiant alternatyvią karinę tarnybą civilinėse institucijose, nebent kariuomenės vadovybė nuspręstų, jog būtina atlikti alternatyvią tarnybą krašto apsaugos institucijoje (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5).

Teisėtyrininkas, konstitucionalistas E. Šileikis atkreipia dėmesį, kad formaliu požiūriu Konstitucijoje apie valstybės paramą religinėms organizacijoms nekalbama, tačiau „giluminiu“ požiūriu tokios paramos galimybę apima kategorija „valstybės pripažinimas“. Šiuo požiūriu galima suprasti ir pateisinti įstatymo nuostatas, numatančias valstybės finansinę paramą religinėms organizacijoms (Šileikis, 2005, p. 264). Tačiau tai kelia abejonių ir dar daugiau klausimų ar šiuo aspektu, kai valstybė suteikia finansinę paramą (išskirtines privilegijas), toms religinėms bendrijoms, kurios yra pripažintos, o tai reiškia, toms kurios įvykdo valstybės iškeltus reikalavimus, nepažeidžia Konstitucijoje įtvirtinto principo – valstybės ir bažnyčios atskirumo. Iš vienos pusės, atrodo, jog valstybė stengiasi padėti bažnyčioms, net ir tuomet kai egzistuoja valstybės ir bažnyčios atskirumo principas. Vis dėl to, iš kitos pusės, toks finansinis geranoriškumas išreiškiamas tik toms bendrijoms, kurios gauna valstybės pripažinimą, lyg apdovanojimą už tai, kad įvykdė valstybės iškeltus reikalavimus.

Įdomus pastebėjimas, jog sprendžiant iš pirmosios Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo redakcijos, visos valstybės pripažintos religinės bendruomenės turėjo gauti vienodas teises, nesvarbu, ar jos buvo tradicinės Lietuvoje, ar naujai valstybės pripažintos kultūrinio, socialinio ir dvasinio palikimo dalimi. Įstatymo kūrėjai teisinės diferenciacijos prasme buvo numatę dvi juridiniais asmenimis registruotų religinių bendruomenių ir bendrijų kategorijas: tradicines, bei kitas religines bendruomenes ir bendrijas, palyginti su kitomis religinėmis bendruomenėmis ir bendrijomis, turinčias tik dvi papildomas teises: teisę valstybinėse mokyklose dėstyti tikybą (1995 m. redakcijos 9 str.) ir teisę valstybinėse mokyklose atlikti religines apeigas tikinčių tėvų ar mokinių prašymu (1995 m. redakcijos 8 str. 4 dalis). (Ališauskienė, Bučaitė – Vilkė, 2014, p. 37), tačiau, kokia priežastis lėmė, pakeisti pirminę įstatymo redakciją, nėra žinoma.

1.4.3. Religinės bendrijos, kurios nėra nei tradicinės, nei valstybės pripažintos

Trečioji pakopa religinių bendruomenių ir bendrijų srityje yra pasiekama teisiškai lengviausiai, kadangi, jokių papildomų reikalavimų nereikia įgyvendinti. Tokio tipo religinėmis bendruomenėmis yra laikomos tos, kurios nėra tradicinės religinės bendrijos, taip pat nėra gavusios valstybės pripažintos religijos statuso, tačiau jos teisiškai yra įregistruotos ir turi atitinkamai juridiniam asmeniui priskiriama teisnumą ir veiksnumą, tačiau neturi atitinkamai skiriamų papildomų privilegijų, kurias religinės bendrijos turi priklausomai nuo to, kurioje aukštesnėje pakopoje yra. Taigi, jos egzistuoja kaip juridiniai vienetai, tačiau jos negauna reguliarių subsidijų, mokesčių lengvatų, socialinių išmokų ar karinių lengvatų, kuriomis naudojasi tradicinės ir valstybės pripažintos bendruomenės, tačiau gali veikti kaip juridiniai asmenys ir nuomotis žemę religiniams pastatams statyti (U.S. Department of State Annual Report..., 2004). Jos gali gauti valstybės parama reikalingą kultūriniais ir socialiniams projektams finansuoti Taip pat gali užsiimti labdara, leidybos veikla ir pan. (Laukaitytė, 2009, p. 136).

1.4.4. Neįregistruotos religinės bendruomenės

Atsižvelgiant į tai, jog Lietuva remiantis galiojančiais įstatymais yra pasaulietiška valstybė su plačiai išvystyta religijos laisve ir jos apsauga, religinės bendruomenės, kurios nepriklauso nei vienai iš aukščiau išvardintų pakopų ir net nėra įregistruotos Juridinių asmenų registrų centre (savo pasirinkimu, o ne dėl to, jog atsakingos valstybės institucijos atsisako įregistruoti), o to pasekoje neturi juridinio asmens statuso, nėra draudžiama tokioms bendruomenėms egzistuoti, organizuoti apeigų ir pritraukti naujų narių. Viešai nėra žinoma ar prieinama prie informacijos, jog tokio tipo religinės bendruomenės keltų pavojų žmonėms ar valstybei, taip pat, jog kas nors tokioms religinėms bendruomenėms trukdytų rinktis ir išpažinti savo tikėjimą (Report on International Religious Freedom..., 2020, p. 5). Bet kuri religinė bendrija ar bendruomenė gali priklausyti vienu metu tik vienai iš esamų pakopų.

Toks religinių bendruomenių ir bendrijų skirstymas į pakopas yra pagrįstas Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimo motyvuojamosios dalies 1 punkto nuostatuose „konstitucinis asmenų lygybės principas savaime nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Tai taikytina ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims,

nes jie paprastai yra fizinių asmenų susivienijimai“ (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas). Nors Konstitucinis Teismas išaikino, jog įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas, tačiau tai nėra privaloma ir yra palikta pasirinkimo laisvės nuspręsti kokį teisinį reguliavimą pasirinkti. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme buvo pasirinkta įtvirtinti nevienodą teisinį reguliavimą religinėms bendruomenėms ir bendrijoms.

2. VALSTYBĖS PRIPAŽINTOS RELIGINĖS BENDRIJOS STATUSO SUTEIKIMO PROCEDŪRA IR PROBLEMATIKA

2.1. Valstybės pripažinimo religine bendrija statuso suteikimo procedūra

Religinei bendrijai valstybės pripažinimo statuso suteikimo procedūra:

Lietuvoje veikiančioms religinėms bendrijoms (įregistruotoms ir veikiančioms kaip juridinių asmenų vienetai), kurios nėra tradicinės religinės bendrijos, valstybės pripažinimo statuso suteikimo procedūra yra užtikrinama ir vykdoma pagal 1995 m. spalio 4 dienos priimtą Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo normose įtvirtinta tvarka. Juridinių asmenų registre įregistruota religinė bendrija (atitinkanti įstatymuose įtvirtintus reikalavimus), turi kreiptis su prašymu (prašymas gali būti teikiamas tik po 25 metų termino nuo įregistravimo į Juridinių asmenų registrą dienos) (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995) į Seimą, būti valstybės pripažintai; konkrečiai į Seimo žmogaus teisių komitetą. Seimo žmogaus teisių komitetas gavęs religinės bendrijos prašymą, išsiunčia prašymą Teisingumo ministerijai, jog ši pateiktu išvada, apie tai ar religinė bendrija pateikusi prašymą, būti valstybės pripažintai religinei bendrijai, atitinka visus įstatyme nurodytus reikalavimus. Kadangi Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme yra įtvirtinta, jog svarstymas dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo Seime gali įvykti tik tuomet, kai yra gauta Teisingumo ministerijos išvada.

Teisingumo ministerijos išvada yra ruošiamą: atsižvelgiant į visuomenėje atliktą apklausą apie religines bendrijas (visas bendrai), dėl žmonių požiūrio į atitinkamą religinę bendriją, įvertinus gautas mokslininkų ir ekspertų nuomones, patikrinus ar religinės bendrijos įregistravimas į Juridinių asmenų registrą yra galiojantis, tinkamas ir nepažeidžiantis šalies įstatymų, bei atsižvelgus į religinės bendrijos istorinę raidą. Kol Teisingumo ministerija ruošia išsamia išvada, Seimo nariams yra pateikiamas projektas, su kuriuo turi laiko susipažinti iki posėdžio (arba keletos jų), kol įvyks Seimo narių balsavimas. Seimas, savo nuožiūra gali kreiptis į daugiau valstybės institucijų (pvz. Teisės departamentą, Vyriausybę, žmogaus teisių komitetą ir pan.), jog jos pateiktų savo išvada ar pastebėjimus dėl konkrečios religinės bendrijos, bet tik Teisingumo ministerijos teikiama išvada yra privaloma Seimui, norint pradėti svarstymą dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo. Kai Teisingumo ministerija pateikia Seimui savo išvada, dėl besikreipiančios religinės bendrijos, tuomet Seimo nariai susipažįsta su Teisingumo ministerijos pateikta išvada, bei kita, papildomai gauta medžiaga iš kitų institucijų. Tuomet,

Seime vyksta balsavimas, ir atitinkamai, priklausomai nuo to, kaip įvyko balsavimas yra priimamas Seimo nutarimas, kuriuo religinei bendrijai yra/nėra suteikiamas valstybės pripažintos religinės bendrijos statusas.

Valstybės pripažinimas reiškia, kad valstybė palaiko religinių bendrijų dvasinį, kultūrinį ir socialinį palikimą, tačiau pats valstybės pripažinimas nesuteikia religinėms bendrijoms tokio pat statuso ir tokių pačių privilegijų, kokias turi valstybės pripažintos tradicinės Lietuvoje esančios religinės bendruomenės ir bendrijos. 2007 m. gruodžio 6 d. Konstitucinio Teismo nutarime išaiškinta, jog Seimo suteiktą valstybės pripažinimą, kitaip nei tradicinės religijos, gali prarasti, jei religinė bendrija pažeidžia įstatymus, dora, ar praranda visuomenės palaikymą. Tačiau pripažintos religijos gauna tam tikrų privilegijų, kurių negauna kitos religinės bendrijos kurios nėra tradicinės ir kurios nėra pripažintos valstybės (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarimas).

2002 metais Teisingumo ministerija, būdama kompetentinga institucija, kuri aktyviai dalyvauja religinių bendruomenių ir bendrijų veiklos priežiūroje, pateikė Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo projektą, kuriame buvo siūloma idėja, nustatyti konkretų narių skaičių, kurį pasiekus būtų galima kreiptis į Seimą dėl valstybės pripažinimo. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo projekto 6 straipsnio 1 dalyje nustatant, jog bendriją turi vienyti ne mažiau kaip 0.1 procentą pilnamečių Lietuvos piliečių. Tačiau Seimo toks pasiūlymas neįtikino ir šis įstatymo projekto pakeitimas buvo atmestas (Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir ..., 2002).

2.2. Religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros problematika

Nepaisant to, jog tiek įstatyme įtvirtinti reikalavimai, tiek pati procedūra yra pakankamai aiški, tačiau įsigilinus į ją, galima rasti tam tikrų spragų, trūkumų ir probleminių aspektų.

2.2.1. 25 metų terminas, kurio sulaukus galima kreiptis dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo

Vienas iš trijų pagrindinių reikalavimų, kuriuos turi atitikti religinė bendrija, norinti būti valstybės pripažinta, tai yra terminas, kurio sulaukus galima kreiptis į Seimą su prašymu suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. 25 metai, tai yra

minimalus terminas, kuris yra įtvirtintas Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje. Pati įstatymo formuluotė, teigia, jog praėjus 25 metams nuo įregistravimo, Juridinių asmenų registre, dienos, religinei bendrijai atsiranda teisė kreiptis dėl valstybės pripažinimo statuso suteikimo, tai reiškia, jog nustatytas 25 metų terminas yra minimalus, kurio yra privaloma laikytis, jog būtų galima tik įgyvendinti teisę kreiptis į Seimą ir pradėti valstybės pripažinimo procesą. Čia svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog visiškai nėra aišku, kuo remiantis buvo nustatyti su pripažinimu susiję terminai (25 metai nuo įregistravimo) Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme (Lankauskas, 2009, p. 107). T. Blinstrubio teigimu, viena iš prielaidų, jog iš tikrųjų konstitucinė bažnyčių bei religinių organizacijų diferenciacija į tradicines, kitas valstybės pripažintas ir nepripažintas, siejama ir su to meto visuomenės baimėmis dėl sektų, kadangi to meto Lietuvos visuomenei tai buvo sąlygiškai naujas reiškinys (Blinstrubis, 2012, p. 161), o nustatytas 25 metų terminas, yra pakankamas laiko tarpas valstybei patikrinti ir įsitikinti, ar religinė bendrija turi sektos požymių ar ne.

Išskirtini du svarbūs Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nustatyto laikotarpio aspektai: **įvykis, nuo kurio skaičiuojama šio laikotarpio pradžia**, ir **šio laikotarpio trukmė**:

Įstatyme nurodytas įvykis, nuo kurio skaičiuojamas ne trumpesnis kaip 25 metų terminas, kuriam suėjus religinės bendrijos įgyja teisę kreiptis dėl valstybės pripažinimo, yra pirminis religinės bendrijos įregistravimas; pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 4 dalį „pirminis įregistravimas yra įvykęs, jei religinė bendrija teisėtai veikė (buvo įregistruota) Lietuvoje po 1918 m. vasario 16 dienos” (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas). Tačiau su šiuo reikalavimu išryškėja ir dar vienas reikalavimas, kuris nėra aiškiai išreikštas įstatyme. Momentas, nuo kurio yra skaičiuojamas 25 metų terminas, sietinas su reikalavimu, jog tik religinė bendrija turinti juridinio asmens statusą, gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo. Tai reiškia, jog valstybė sutinkanti pripažinti religinę bendriją, pripažįsta religinę bendriją, kuri veikia juridinio asmens pagrindu, o taip valstybė užsitikrina, jog pripažinta religinė bendrija bus įsipareigojusi vykdyti atitinkamai juridiniam asmeniui priklausančias prievoles, o valstybė tam tikru aspektu vykdys religinės bendrijos kontrolę.

Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarime pateikta, jog įstatyme nustatytas terminas nėra sutapatintas su visuomenės palaikymu arba su konstitucine atramos visuomenėje samprata. Todėl nėra priežasčių, kodėl įstatymų leidėjas negalėtų nustatyti tam tikro termino, kuriam suėjus religinė bendrija įgytų teisę kreiptis dėl valstybės

pripažinimo suteikimo jai, nes, kaip minėta, tai, kad religinė bendrija gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo, savaime nereiškia, jog ji atitiks Konstitucijos ir įstatymo nustatytus kriterijus valstybės pripažinimui gauti (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas). Tai, taip pat nereiškia, jog užtenka atitikti tik vieną iš nurodytų įstatymuose reikalavimų, jog Seimas suteiktų valstybės pripažinimą.

1995 metais priimtu Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymu nustačius ne trumpesnį, kaip 25 metų nuo pirminio religinės bendrijos įregistravimo Lietuvoje terminą, kuriam suėjus religinės bendrijos įgyja teisę kreiptis dėl valstybės pripažinimo, įstatymo priėmimo metais besikreipianti bendrija turėjo būti įregistruota ne vėliau kaip 1970 metais, o tai padaryti dėl religinių organizacijų veiklai taikytų suvaržymų (*inter alia* jų įregistravimo sunkumų) buvo gana sudėtinga; Įstatyme nustatytas reikalavimas, kad nuo pirminio religinės bendrijos įregistravimo Lietuvoje būtų suėjęs ne trumpesnis kaip 25 metų terminas, šiuo metu gali būti įvykdomas lengviau, nes pirminis religinės bendrijos įregistravimas gali būti įvykęs jau Nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvoje; taigi nustatant konkretų laikotarpį nuo pirminio religinės bendrijos įregistravimo Lietuvoje, suteikiantį teisę jai kreiptis dėl valstybės pripažinimo, būtina atsižvelgti į tai, kiek toks įregistravimas apskritai buvo įmanomas tuo laikotarpiu (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Vienas ryškesnių Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo projektų buvo pasiūlytas 2012 metais Teisingumo ministerijos. Pasiūlyme buvo išsakyta mintis, jog esamą 25 metų terminą reikėtų prailginti dar 25 metais, jog netradicinės bendruomenės dėl valstybės pripažinimo galėtų kreiptis tik po 50 metų nuo įregistravimo dienos. Tačiau buvo sulaukta visuomenės ir kompetentingų institucijų pasisakymų, jog tokiu termino pakeitimu (prailginimu), siekiama nutolinti religinių bendruomenių kreipimąsi į Seimą dėl pripažinimo, nes didžioji dalis religinių bendrijų savo veiklą pradėjo tik po to, kai Lietuva atgavo nepriklausomybę (Evangelinio tikėjimo krikščionių sąjunga, 2012, p. 2). Tačiau Teisingumo ministerija siūlydama prailginti terminą, nepajėgė tinkamai įrodyti ir argumentuoti, kodėl toks prailgintas terminas būtų tinkamesnis už dabar esantį terminą, todėl projektas nebuvo priimtas.

Jei pagal Konstituciją būtų reikalaujama įstatymu nustatyti ilgesnį terminą po valstybės pripažinimo siekiančios religinės bendrijos pirminio įregistravimo Lietuvoje, kaip antai skaičiuojamą šimtais metų, kai kurios religinės bendrijos, *inter alia* galėjusios veikti neįregistruotos, negalėtų pasinaudoti Konstitucijoje, *inter alia* jos 43 straipsnio 1 dalyje, garantuojama teise bažnyčioms bei religinėms organizacijoms, kurios Lietuvoje

nėra tradicinės, būti išskirtoms iš kitų tradicinėmis nesančių bažnyčių bei religinių organizacijų suteikiant joms specialų statusą – nustatant, kad jos yra valstybės pripažintos bažnyčios bei religinės organizacijos, suponuojantį tam tikrų teisių bei specialių jų veiklos garantijų, kurių neturi kitos (netradicinės) valstybės nepripažintos religinės bendruomenės ir bendrijos, įgijimą, net jei jos atitiktų Konstitucijoje, *inter alia* jos 43 straipsnyje, įtvirtintus kriterijus valstybės pripažintos religinės organizacijos statusui gauti – turėtų atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarautų įstatymui ir dorai. Taigi būtų nustatytas teisinis reguliavimas, kuriuo būtų reikalaujama neįmanomų dalykų, o tai pagal Konstituciją yra draudžiama (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarime užtikrinama teisė Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu sudarytos prielaidos valstybės pripažinimo siekti ir toms religinėms organizacijoms, kurios dėl Lietuvoje susiklosčiusių istorinių aplinkybių, nulemtų 1940 m. birželio 15 d. prieš Lietuvos Respubliką įvykdytos SSRS agresijos ir Lietuvos Respublikos teritorijos okupavimo, kai *inter alia* nebuvo užtikrinama asmens konstitucinė teisė laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą, atlikti religines apeigas, praktikuoti religinį tikėjimą, negalėjo įsisteigti ir teisėtai veikti ir tai padaryti jos galėjo tik Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Priiminėjant Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą, buvo išsakyti nuogastavimai, jog išsilaisvinus iš Sovietų sąjungos, kurioje tikėjimas buvo slopinamas, į Lietuvą gali pradėti plūsti daug skirtingų tikėjimų, įvairių tikėjimo atmainų, bei sektų, todėl siekiant apsaugoti valstybę ir jos piliečius, tikėtina, buvo nustatytas 25 metų terminas, per kurį valstybė galėtų įsitikinti tam tikro tikėjimo skleidžiamomis tiesomis. Toks termino nustatymas anot Konstitucinio Teismo nėra draudžiamas, tačiau nustatytas terminas nėra pagrįstas jokiais moksliniais tyrimais, ir nėra įrodytą koku pagrindu buvo pasirinktas 25 metų laikotarpis, ir kokio rezultato tikisi valstybė iš religinės bendrijos praėjus šiam terminui.

2.2.2. Atrama visuomenėje, neprieštaravimas įstatymams ir dorai

Laikotarpis nuo religinės bendruomenės veiklos pradžios ar konkrečiai nuo pirminio religinės bendruomenės įregistravimo Lietuvoje nėra vienintelis ir svarbiausias kriterijus religinės bendrijos turimai atramai visuomenėje įvertinti. Ši atramos visuomenėje samprata sietina *inter alia* su Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendime

minimu tokios bendrijos narių skaičiumi ir veiklos trukme, o oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje nustatytas reikalavimas, kad atrama visuomenėje „turi būti tvirta ir ilgalaikė, taigi negali apsiriboti negausia žmonių grupe ar nedidele visuomenės dalimi, keliais veiklos dešimtmečiais, viena arba keliomis žmonių kartomis“ yra susijęs su įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kitos (netradicinės) religinės bendrijos gali būti valstybės pripažintos kaip Lietuvos istorinio, dvasinio ir socialinio palikimo dalis (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas aiškiai nustatė pareigą įstatymų leidėjui įsitikinti, kad valstybės pripažinimo siekianti bažnyčia ar religinė organizacija atitinka visas konstitucines pripažinimo sąlygas, *inter alia*, kad religinės organizacijos atrama visuomenėje yra *neabejotinai tvirta ir ilgalaikė*, o tai reiškia, kad *a) jos narių skaičius yra pakankamai didelis ir apima pakankamai didelę visuomenės dalį; b) ji veikia ilgiau nei kelis dešimtmečius ir neapsiriboja viena arba keliomis žmonių kartomis*. Pagal Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalį taip pat reikalaujama įsitikinti, kad tos bažnyčios, religinės organizacijos *mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui ir dorai* (Blinstrubis, 2012, p.187).

2.2.2.1. Religinės bendrijos atramos turėjimas visuomenėje

Tiek Konstitucijoje, tiek Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme nėra išaiškinta sąvokose ar nukreipta į kitus įstatymus, kuriuose būtų galima rasti paaiškinimą terminui „atrama visuomenėje“.

Atramos visuomenėje reikalavimas yra probleminis. Nėra akivaizdu, kaip tą religinių bendrijų turimą „atramą visuomenėje“ reikėtų suprasti, pamatuoti. Ar galima tiesmukai siekti atramą visuomenėje su veiklos laiku ar narių skaičiumi? Ar galima teigti, kad Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme konkretinama (operacionalizuojama) Konstitucijoje vartoja sąvoka (kai „atrama visuomenėje“ yra tolygi „visuomenės palaikymui“ kartu skaičiuojant ir 25 metus veiklos)? Neaišku ar „visuomenės palaikymas“, galima laikyti „atramos visuomenėje“ sinonimu? (Komisijos valstybinės institucijų, pagal savo ..., 2018).

Viena iš galimų prieigų vertinant, ar religinė bendrija turi atramą visuomenėje – bandyti atsakyti į klausimą, ką valstybė siekia užtikrinti nustatydamą kriterijus religinių bendrijų valstybės pripažinimui. „atramos visuomenėje“ samprata sufleruoja, kad vienas iš tų valstybės siekių galėtų būti užtikrinamas, kad religinė bendrija nėra nestabilus ar laikinas reiškinyss – kad yra pagrindo manyti, jog ji neišnyks artimiausiu metu, ir kita vertus, kad

nepasikeis į tokia, kurios valstybė jau nebenorėtų laikyti pripažinta. Tokiu atveju svarbus būtų ir egzistavimo laikas ir stabili doktrina bei religinė tapatybė, ir aiški, mažai kintanti institucinė struktūra (Komisijos valstybinės institucijų, pagal savo ..., 2018).

Taip pat valstybė gali siekti užtikrinti, kad tomis teisėmis, kurios suteikiamos valstybei pripažintai religinei bendrijai, nebus piktnaudžiaujama. Tokiu atveju reikėtų įsitikinti, kad valstybės pripažinimo siekianti religinė bendrija neturi polinkio į kraštutinumą, kad su jos veikla nėra siejamas išskirtinis skaičius viešosios tvarkos pažeidimų. Šis aspektas buvo nuolat minimas diskutuojant dėl Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo projekto 1992-1995 m. „sektų“ grėsmės motyvas buvo nuolat kartojamas, religinių bendruomenių skirstymas į kategorijas motyvuojant tuo, kad patikimumo neįrodžiusioms religinėms bendruomenėms negalima suteikti prieigos prie valstybinių mokyklų (Komisijos valstybinės institucijų, pagal savo ..., 2018) ir kitų valstybinės svarbos klausimų.

Konstitucinis Teismas 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimo motyvuojamosios dalies III skyriaus 5 ir 6 punktuose aiškino konstitucinę nuostatą dėl kitų bažnyčių bei religinių organizacijų, kurios nėra tradicinės Lietuvoje, valstybinio pripažinimo kriterijų: „Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalies nuostata „valstybė pripažįsta <...> kitas bažnyčias ir religines organizacijas – jeigu jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštaruja įstatymui ir dorai“ (Blinstrubis, 2012, p.186) reiškia, kad atitinkamos bažnyčios, religinės organizacijos atrama visuomenėje turi būti **tvirta ir ilgalaikė**, taigi **negali apsiriboti negausia žmonių grupe ar nedidele visuomenės dalimi, keliais veiklos dešimtmečiais, viena arba keliomis žmonių kartomis**. Minėta atitinkamos bažnyčios, religinės organizacijos atrama visuomenėje turi būti tokia, kad dėl jos nekiltų jokių abejonių. Sprendžiant, ar tam tikrai bažnyčiai, religinei bendrijai suteiktinas valstybės pripažinimas, būtina įsitikinti, kad bažnyčia, religinė bendrija tikrai turi atramą visuomenėje. Pagal Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalį taip pat reikalaujama įsitikinti, kad tos bažnyčios, religinės bendrijos mokymas, bei apeigos neprieštaruja įstatymui ir dorai. Jeigu šios sąlygos nėra tenkinamos, atitinkamai bažnyčiai, religinei bendrijai valstybės pripažinimo negalima suteikti (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

Taigi, po pateikto Konstitucinio Teismo išaiškinimo vietoje vienos plačiai apibrėžtos frazės „turėti atramą visuomenėje“ atsiranda dar kelio papildomos, platesnės ir labiau painiojančios frazės: atrama visuomenėje turi būti **tvirta ir ilgalaikė**, taigi **negali apsiriboti negausia žmonių grupe ar nedidele visuomenės dalimi, keliais veiklos dešimtmečiais, viena arba keliomis žmonių kartomis**.

Deja, tai yra viskas kas buvo tuo klausimu pasakyta, tad į esminius klausimus lieka

neatsakyta: kokia visuomenės dalis (0,5%? 1 %? 10%?) jau nebėra „nedidelė“? Kiek kartų yra „kelios kartos“, kuriomis religinės bendrijos egzistavimas negali apsiriboti? (Komisijos valstybinės institucijų, pagal savo ..., 2018). Nepaisant to, jog atrama visuomenėje turi būti ilgalaikė, tai papildomai dar negali apsiriboti keliais veiklos dešimtmečiais. Mažiausia žodžio „keli“ reikšmė yra du, tai reiškia, jog veikla bent minimaliai turi būti vykdoma du dešimtmečius, jog tai galėtų pretenduoti į atramą visuomenėje. Pagal mokslininkų William'o Strauss'o ir Neil'o Howe'o teoriją, kas 20 metų užauga nauja susiformavusi karta (Remouchamps, 2019). Jeigu bandysi šiuos paaiškinimus paversti konkrečiais skaičiais, tai karta gali būti įvardijama – 20 metų, o mažiausiai „kelios“ – reikšmė – „trys“, religinė bendrija turi egzistuoti bent 60 metų. O nesant tam tikrų gairių ar nustatytų intervalų, kiekviena kartą skirtingam asmeniui interpretuojant šį Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. plečiamąjį išaiškinimą, rezultate gausis skirtinga metų suma.

Vienai sąvokai yra skirta per daug reikšmės, problema pasideda nuo to, jog sunku tinkamai ir tiksliai šią sąvoką interpretuoti, o nuo jos inerpretavimo tikslumo priklauso (dalina) ar religinė bendrija gaus valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą ar ne. Vien dėl to, jog sunku tinkamai suprasti „atramos visuomenėje“ sąvoką, nes per visą Konstitucijos ir Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo gyvavimo laiką, taip ir nebuvo paaiškinta sąvoka (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarime pati sąvoka buvo tik plečiamai išaiškinta, o tai atnešė dar daugiau abejonių vertinant sąvoką ir pačią religinę bendriją), ir kaip ji turi būti naudojama, vertinant religinę bendriją, todėl atitinkamai, kyla klausimas ar religinė bendrija siekianti valstybės pripažinimo statuso, negali būti tinkamai įvertinti, bet šios painios sąvokos? Galbūt šis reikalavimas gali būti pakeistas į kitą ar kitus reikalavimus?

2021 m. rugsėjo 7 dieną buvo priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas. Į Konstitucinį Teismą kreipėsi Seimas išreikšdamas nuomonę, jog Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalies nuostata „Valstybė pripažįsta <...> kitas bažnyčias ir religines organizacijas – jeigu jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui ir dorai“ reiškia, kad Seimas turi įgaliojimus pripažinti bažnyčias ir kitas religines organizacijas, bet tik tokias, kurios atitinka dvi minėtas Konstitucijoje įtvirtintas sąlygas: jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui ir dorai. Pasak Seimo, įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti tik tai, ar tam tikra religinė organizacija, siekianti valstybės pripažinimo, atitinka minėtas sąlygas (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Seimas nurodo, kad detalizuoti ir aiškinti minėtas Konstitucijoje nustatytas sąlygas galima tik pagal oficialiąją konstitucinę doktriną, todėl įstatymų leidėjas neturi teisės įstatymu nustatyti tokio religinių bendrijų pripažinimo teisinio reguliavimo, kuriuo nebūtų atsižvelgiama į oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje suformuluotą Konstitucijos nuostatų sampratą, kitus teisinius argumentus (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Seimo teigimu, minėtame Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendime sąlyga „turi atramą visuomenėje“ yra siejama su daugiau kaip keliais veiklos dešimtmečiais, daugiau kaip viena ar keliomis žmonių kartomis, t. y. Konstitucinis Teismas, pasak Seimo, laiką skaičiuoja šimtais, o ne dešimtimis metų. Todėl, Seimo nuomone, Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad religinės bendrijos gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo praėjus ne mažiau kaip 25 metams nuo pirminio jų įregistravimo Lietuvoje, prieštarauja Konstitucijos 43 straipsnio 1 daliai, kurioje nustatyta sąlyga „turi atramą visuomenėje“ reiškia „ilgalaikę atramą, kuri neapsiriboja keliais veiklos dešimtmečiais, viena arba keliomis žmonių kartomis“ (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Šis Seimo kreipimasis parodo, jog ne tik suinteresuotoms institucijoms (2007 m. gruodžio 6 d. buvo priimtas nutarimas, po to kai Teisingumo ministerija kreipėsi į Konstitucinį Teismą, jog šis išaiškintų tradicinių ir kitų (netradicinių) bendrijų statusus ir juos atskirtu), bet ir kompetentingai institucijai (Seimui), kuri turi priimti galutinį sprendimą (nutarimą), dėl suteikimo ar nesuteikimo valstybės pripažinimo religinei bendrijai, kyla tam tikrų neaiškumų, ir Seimas atranda teisinių spragų tarp to, kokie reikalavimai yra įtvirtinti Konstitucijoje, įstatyme religinei bendrijai norint gauti valstybės pripažinimą, ir kaip Konstitucinė norma yra išaiškinta 2007 m. gruodžio 6 d. Konstitucinio Teismo nutarime. 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas yra antrasis nutarimas, kuriame Konstitucinis Teismas skiria dalį nutarimo, išaiškinti sąvoką „turėti atrama visuomenėje“, taip pat pakartotinis paminėjimas plečiamojo Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. šio sąvokos išplėtimo.

Taigi lyg ir susidariusi teisinė spraga, kai Konstitucijoje yra įtvirtinti du esminiai reikalavimai religinei bendrijai norint būti valstybės pripažintai, šie reikalavimai yra įtvirtinti ir 1995 metų Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme, o 2007 m. gruodžio 6 d. nutarime reikalavimai religinėms bendrijoms yra išaiškinti plečiamai Konstitucinio Teismo, bet įstatymas nėra dėl to pakoreguotas, pagal naująjį plečiamąjį išaiškinimą, todėl galima daryti išvada, jog Seimui nėra iki galo aišku, kaip esant tokiai teisinei situacijai

(spragai), turi priimti nutarimus dėl religinių bendrijų, kurios kreipėsi į Seimą dėl valstybės pripažinimo statuso suteikimo.

2.2.2.2. Religinės bendrijos mokymas neprieštaruoja įstatymui ir dorai

Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 dienos nutarime akcentavo, jog Religinei bendrijai Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo nustatytais terminais pateikus prašymą būti pripažintai valstybės, turi būti vertinama, ar religinė bendrija turi visuomenės palaikymą (atramą visuomenėje) ir ar jos mokymas bei apeigos neprieštaruoja įstatymams ir dorai. Seimas, pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų 6 straipsnio 3 dalį gavęs atitinkamą Teisingumo ministerijos išvadą, turi diskreciją (bet ne pareigą) konstatuoti, kad religinė bendrija turi visuomenės palaikymą (atramą visuomenėje) ir kad jos mokymas bei apeigos neprieštaruoja įstatymams ir dorai (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 dienos nutarimas).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Konstitucinis Teismas nepaaiškino, kokiais kriterijais remiantis galima „įsitikinti“, kad religinės organizacijos mokymas bei apeigos neprieštaruoja įstatymui ir dorai. Prieštaravimą įstatymui formaliai nustatyti galima pakankamai nesunkiai, tačiau koku būdu galima nustatyti prieštaravimą „dorai“, lieka paslaptimi. Kaip tai padaryti Konstitucinis Teismas nenurodė; nėra tai apibrėžta ir Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymu (Lankauskas, 2009, p. 107).

Ši išaiškinimo dalis yra perteklinė ir kelianti išskirtinius reikalavimus religinei bendrijai. Jokiam kitam juridiniam vienetui nereikia atitikti „doros“ reikalavimo, užtenka tik veikti ne prieš Lietuvos Respublikoje galiojančius įstatymus. Tokiu „doros“ reikalavimu tik religinei bendrijai, kuri nori būti valstybės pripažinta, daroma diskriminacinė prezumpcija, kad tradicine nelaikoma religinė bendrija gali skleisti pažeidžiančias žmogaus teises ir laisves, viešąją tvarką idėjas. Kelti grėsmę visuomenės saugumui, žmonių sveikatai ir dorovei (Evangelinio tikėjimo krikščionių sąjunga, 2012, p. 2).

Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime konstatavo, kad atskleisti atskirų įstatyme pavartotų sąvokų prasmę galima išsiaiškinus įstatymo paskirtį, jo reguliuojamų santykių pobūdį ir apimtį, reguliavimo ypatumus ir pan. (Jankauskas, 2005, p. 123).

Konstitucinis Teismas 2014 m. gegužės 8 d. nutarime yra konstatavęs ir tai, kad vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas. Teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas suponuoja

tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (Konstitucinis Teismas 2014 m. gegužės 8 d. nutarime).

Tiek „atrama visuomenėje“, tiek „dora“ yra filosofinės sąvokos, kurių suvokimui neužtenka, vieno tikslo sąvokos apibrėžimo. Todėl, manytina, jog įstatyme turėtų būti pateiktas šių sąvokų paaiškinimas, jog būtų nurodyta aiški kryptis, ko yra tikimasi iš religinių bendrijų, kai jos turi atitikti šias sąvokas, kurios yra dalis reikalavimų, kuriuos turi atitikti religinės bendrijos, siekiančios valstybės pripažinimo statuso. Analizuojant Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarimą, kuriame teismas ėmėsi platesnės sąvokos „atrama visuomenėje“ išaiškinimo, negalima kvestionuoti aukščiausiojo šalies įstatymo normų, tačiau plečiamasis aiškinimas turi turėti loginę seką, kodėl buvo padarytas būtent toks išaiškinimas, o iš paskelbto nutarimo, turi sekti kiti teisiniai veiksmai, pvz. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo koregavimas, pagal Konstitucinio Teismo išaiškinimą, ko nėra imtasi iki šios dienos.

2.2.3. Religinės bendrijos valstybės pripažinimo statuso suteikimas sprendžiamas gavus Teisingumo ministerijos išvadą

Teisingumo ministerijai yra pranešama apie tai, jog religinė bendrija susikūrė naujai ar atsikūrė. Taigi Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 10 straipsnyje nustatoma pareiga Teisingumo ministerijai nuodugniai įvertinti naujai susikūrusios ar atsikūrusios religinės bendruomenės ar bendrijos tradicijų tęstinumą. Pagal 2004 metų atitinkamai patikslintus Teisingumo ministerijos nuostatus ši ministerija nagrinėja religinių bendruomenių ir bendrijų, jų filialų ir atstovybių steigimo, reorganizavimo, pertvarkymo ir likvidavimo dokumentus, tvirtina surašytų duomenų tikrumą, steigimo dokumentų, pakeistų steigimo dokumentų ir duomenų atitiktį įstatymų reikalavimams ir teikia išvadas Juridinių asmenų registrai dėl jų registravimo ar išregistravimo galimybės (Satkutė, 2005, p. 22). Kodėl Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme yra įtraukta norma, jog tik po to kai yra gauta Teisingumo ministerijos išvada galima Seime svarstyti valstybės pripažinimo status suteikimą, galima paaiškinti gan paprastai. Valstybėje nėra jokios kitos atskiros valstybinės institucijos, kuri konkrečiai dirbtu su religinėmis bendrijomis, yra tik - Teisingumo ministerija.

T. Blinstrubis išskiria šias, Teisingumo ministerijos atliekamas, funkcijas: a) analizuoja religinių bendruomenių ir bendrijų veiklą, nagrinėja religinių bendruomenių ir

bendrijų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo klausimus, *rengia išvadas dėl religinių bendruomenių ir bendrijų registravimo Juridinių asmenų registre*, tikrina duomenų tikrumą ir rengia dokumentus dėl šių duomenų tikrumo bei pateiktų dokumentų atitikties įstatymų reikalavimams; b) teikia pasiūlymus valstybės ir religinių bendruomenių ir bendrijų santykių Lietuvoje klausimais; c) kaupia, sistemina ir analizuoja medžiagą apie naujų religinių judėjimų, dvasinių ir ezoterinių grupių plitimą Lietuvoje ir užsienyje; d) teisingumo ministrui, teisingumo viceministrams, Teisingumo ministerijos kancleriui teikia informaciją apie Lietuvoje įsikūrusias naujas religines grupes, dalyvauja visuomenės švietimo religijos bei naujų religinių judėjimų, dvasinių ir ezoterinių grupių veiklos tematika projektuose, bendradarbiauja su šioje srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis; e) *rengia ministerijos išvadas Lietuvos Respublikos Seimui dėl valstybės pripažinimo suteikimo religinėms bendrijoms*; f) rengia išvadas Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl valstybės ir tradicinių bei kitų valstybės pripažintų religinių bendrijų susitarimų tikslingumo; g) *tiria, ar religinių bendruomenių ir bendrijų veikla nepažeidžia žmogaus teisių ir laisvių bei viešosios tvarkos*; h) užtikrina Komisijos valstybės institucijų, pagal savo kompetenciją sprendžiančių su religinių, ezoterinių ar dvasinių grupių veikla susijusius klausimus, veiklai koordinuoti darbą, rengia ir tvarko šios komisijos dokumentus (Blinstrubis, 2012, p. 161). Pagal atliekamų funkcijų gausą, galima teigti, jog tai tikrai vienintelė institucija, kuri pakankamai plačiai ir nuolatos dirba, bei palaiko komunikaciją su religinėmis bendruomenėmis ir bendrijomis.

Toliau analizuojant Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą įstatymų leidžiamosios valdžios institucija, tik po to kai gauna Teisingumo ministerijos išvadą, gali įgyvendinti savo diskrecija ir spręsti ar besikreipianti religinė bendrija atitinka jai iškeltus reikalavimus ir gali būti suteiktas valstybės pripažintos religijos statusas. Kyla klausimas dėl Teisingumo ministerijos teikiamos išvados, vis dėl to kiek tai turi reikšmės Seimui priimant atitinkamą galutinį sprendimą. Ar galima tokia situacija, jog pateikus Seimui Teisingumo ministerijos neigiamą išvadą, Seimas vis tiek patvirtins pripažintos religinės bendrijos statusą? Ar Seimas gavęs šią išvadą, gali ją nugincyti ar paneigti? Taigi, šiuo atveju nėra aiškiai pateikta įstatymo norma, kadangi nėra aišku, kokią reikšmę daro teigiama ar neigiama Teisingumo ministerijos išvada Seimui priimant galutinį sprendimą dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo. Atsižvelgiant į Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą Teisingumo ministerijos teikiama išvada, turi turėti pakankamai reikšmingą momentą visame pripažinimo procese, nes pagal suformuluotą normą, aiškiai

reikalaujama, jog Seimo svarstymas prasidėtų tik tuomet, kai yra gauta Teisingumo ministerijos išvada. Taigi, Teisingumo ministerijos išvada yra privaloma, ir be jos Seimas negali pradėti svarstymo proceso, šiuos du reikalavimus užtikrina įstatymas, tačiau kyla klausimas ar pateikiama išvada yra tiek svarbi Seimui, jog atsižvelgdamas į pateiktą neigimą išvadą, motyvuodamas gauta išvada gali atsisakyti religinei bendrijai suteikti valstybės pripažintos bendrijos statusą. Įstatyme nėra užsiminta ar nukreipta į kitą dokumentą, kuriame būtų nurodyti pagrindai, kuriais remiantis Seimas turi teisę nesuteikti religinei bendrijai pripažinimo, net ir gavus Teisingumo ministerijos teigiamą išvadą.

Nei Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme, nei kituose šalies teisės aktuose ar teismų praktikoje nėra aiškiai nurodyta, kokiais pagrindais Seimas gali atsisakyti suteikti valstybės pripažinimą religinei bendrijai, dėl kurios Teisingumo ministerija yra priėmusi palankią išvadą. Įstatyme taip pat nenurodyta, ar Seimas gali ginčyti Teisingumo ministerijos išvadą, ar religinė organizacija atitinka valstybės pripažinimo kriterijus. Dėl šių neaiškumų, galima situacija, jog gali kelti sprendimų priėmimo savivalę, bet ir riboja religinių asociacijų galimybes pakankamai tiksliai išsiaiškinti, į kokius kriterijus gali būti atsižvelgiama sprendžiant dėl jų statuso, ir įrodyti, kad jos šiuos kriterijus atitinka (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). Teisingumo ministerijos teikiama išvada yra svarbi, tuo aspektu, jog pakankamai daug dirba ir prižiūri religines bendrijas, ir todėl gali pateikti objektyvią nuomonę apie religinę bendriją, tačiau tai nedaro Seimui įtakos, priimti nutarimą nepaisant pateiktos Teisingumo ministerijos išvados.

3. SENOVĖS BALŲ RELIGINĖ BENDRIJA „ROMUVA” PRIŠ LIETUVĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME

Kalbant toliau apie įstatyme įtvirtintos religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros problematika, apie kurią buvo kalbama antrąjame dalyje, puikus pavyzdys yra Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva” byla, kurioje iškeliamos dar dvi religinių bendrijų valstybės pripažinimo procedūros problematikos, o pati „Romuvos” situacija pasiekė Europos Žmogaus Teisių Teismą.

3.1. Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva” istorija

Pagoniškų ir neopagoniškų religinių judėjimų galima aptikti daugelyje Europos ir Šiaurės Amerikos šalių. Tarp jų bendrų bruožų buvo tikėjimas gamtos šventumu, politeizmas, domėjimasis iki krikščioniškais tikėjimais ir opozicija (oponavimas) dominuojančiai krikščionybės religijai. Tiesioginės „Romuvos” asociacijos ištakos galėtų būti siejamos su sovietų okupacijos metais susikūrusiu etnografiniu judėjimu, nors iki pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo jis negalėjo atvirai veikti kaip religinis judėjimas. Remdamasi „Romuvos” bendrijos įstatais ir įvairiais moksliniais darbais, Teisingumo ministerija pažymėjo, kad Romuva siekė atgaivinti „pirminį baltų tikėjimą” šio tikėjimo elementų ieškodama liaudies mene ir papročiuose, taip pat prieinamuose istoriniuose šaltiniuose (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). Pačiam pagoniškam judėjimui yra būdinga pagarba gamtai, apeigos, orientuotos į kalendorines lygiadienių ir saulėgrįžų šventes, derliaus ciklą ir esminius šeimos įvykius (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547). Pagrindinis religinės bendrijos etikos principas buvo harmonijos principas. Religinės apeigos buvo atliekamos namuose, gamtoje ar tam skirtose šventose vietose. Jų metu tikintieji kreipdavosi į protėvius ir įvairius iki krikščioniškojo lietuvių panteono dievus, atlikdavo simbolines aukas (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). 2002 metais Senovės baltų religinė bendrija „Romuva” buvo įregistruota Juridinių asmenų registre, kaip religinė bendrija, vidaus institucijoms išnagrinėjus jos įstatus ir pagrindines tikėjimo nuostatas (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)).

2001 metais gyventojų surašymo duomenimis „baltų“ tikėjimo religinėms bendruomenėms save priskyrė 0,04 proc. gyventojų, o štai 2011 metais atlikus gyventojų surašymą, tai pačiai religinei bendruomenei save priskyrė 0,17 proc. gyventojų. Taigi per dešimtmetį skaičius išaugo keturis kartus ir 2011 metais tai buvo šeštas pagal tikinčiųjų skaičių tikėjimas Lietuvoje, *gausumu pralenkęs tradicines Lietuvoje graikų apeigų katalikų, judėjų, karaimų, musulmonų sunitų religines bendruomenes* (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547).

2017 metais Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ kreipėsi į Seimo Žmogaus teisių komitetą su prašymu suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Teisingumo ministerija 2017-12-29 Nr. (8.3.44 E) 7R-9547 *dėl išvados valstybės pripažinimo religinės bendrijos statuso suteikimo senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ klausimu pateikimo* (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547) įvertinus bendruomenę pagal įstatymo 6 straipsnio reikalavimus nusprendė:

1. Veiklos Lietuvoje laikotarpis: „Romuvos“ veiklos pradžia Lietuvoje laikytina pirmųjų jos religinių bendruomenių registracija Lietuvoje 1992 m. gegužės 27 d., taigi „Romuva“ Lietuvoje veikia 25 metus ir atitinka įstatymo 6 straipsnyje numatytą teisėtos veiklos Lietuvoje periodo reikalavimą (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547, 2017).
2. Mokymo ir apeigų santykis su įstatymais ir dora: „Romuvos“ mokymas ir apeigos neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams ir bendrai priimtoms moralės normoms. Nors „Romuva“ puoselėja lietuviškas tradicijas, ji nėra uždara, palaiko ryšius su giminingomis kitų šalių ir kultūrų bendruomenėmis, dalyvauja tarp religiniame dialoge ir palaiko ryšius su tokį dialogą puoselėjančiomis tarptautinėmis organizacijomis (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547, 2017).
3. Visuomenės palaikymas: Pagal turimus gyventojų surašymo duomenis leidžiama manyti, jog „Romuva“ buvo ir yra sparčiausiai auganti religinė bendrija. „Romuva“, kaip etninę kultūrą puoselėjanti religinė bendrija, yra reikšminga Lietuvos kultūrinio ir dvasinio gyvenimo dalis (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547, 2017).

Taigi apibendrinant, kas išdėstyta, Teisingumo ministerija pateikė savo išvadą, jog Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ atitinka Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnyje nurodytus reikalavimus valstybės

pripažinimo siekiančiai religinei bendrijai (Teisingumo ministerijos išvada Nr. (8.3.44 E) 7R-9547, 2017). Teisingumo ministerija pažymėjo, jog valstybės pripažinimas suteikiamas ne pačiam tikėjimui, o konkrečiai religinei bendrijai (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)).

2018 m. balandžio 24 d., 24 Seimo nariai pateikė nutarimo projektą, kuriuo siūlė pritarti Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ pripažinimui (Seimo nutarimo „dėl valstybės pripažinimo..., 2018). Aiškinamajame rašte dėl Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ projekte pozityviai pristatoma religinė bendrija „Romuva“ ir plačiau kalbama apie tai, jog atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos išvadą, bendrija atitinka visus įstatyme keliamus reikalavimus, ir tai, jog tokios bendrijos pripažinimas reikštų, kad valstybė palaiko Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ kultūrinį, socialinį ir dvasinį palikimą o tuo pačiu siekia, jog ir toliau ši bendrija skleistu savo įsitikinimus, ir gautų visas privilegijas, kurias gauna religinės bendrijos, kai gauna valstybės pripažintos religijos statusą (Aiškinamasis raštas dėl Seimo nutarimo..., 2018). Taip pat projekte, net keletoje vietoje paminima, jog pripažinta bendrija neturėtų jokių neigiamų pasekmių valstybei ar jos žmonėms.

2019 metų birželio 27 dieną Seimas atsižvelgdamas į Teisingumo ministerijos (teigiama) išvadą, į visuomenės teigiamą palaikymą religinės bendrijos atžvilgiu, įvyko Seime balsavimas, kuriame balsavo: už 40, prieš 31, susilaikė 15 (Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo..., 2018). Seimas priimtu nutarimu, nusprendė atmesti prašymą ir nesuteikti „Romuvos“ religinei bendrijai valstybės pripažinimo statuso, taip pat ir atitinkamų privilegijų, kurios yra suteikiamos, gavus šį statusą. Seimo sprendimas buvo priimtas parlamentinio balsavimo forma ir jame nebuvo nurodyta jokių motyvų, kodėl atmetamas „Romuvos“ prašymas (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). Teisingumo ministerija buvo parengusi išvadą, kad pareiškėja atitiko nacionalinėje teisėje keliamus reikiamus valstybės pripažinimo siekiančiai religinei bendrijai. Be to, Seimas yra suteikęs valstybės pripažinimą religinėms bendrijoms, turinčioms mažiau šalininkų, nei religinė bendrija „Romuva“, o tai rodo, kad visuomenės parama pareiškėjai buvo pakankama (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...). Priežastys, kurios galėjo lemti priimtą neigiamą nutarimą religinei bendrijai: Tai yra pirmoji Senovės baltų (neopagonių) religinė bendrija, kuri kreipėsi dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo, turinti labai senas tradicijas: kurios yra senesnės už krikščionybę ir kurios labai skiriasi nuo civilizuotų religinių tradicijų. Taigi, toks religinės bendrijos išskirtinumas galėjo padaryti įtaką, kai

kuriems krikščionybės šalininkams. Sekanti priežastis, galėjusi lemti statuso nesuteikimą - netikėtai gautas, dieną prieš Seimo balsavimą, t.y. 2019 m. birželio 26 d. Lietuvos vyskupu konferencijos pirmininko Arkivyskupo Gintaro Grušo Seimo nariams adresuotas laiškas (Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“, 2019, p. 1-2). Jame buvo išsakyti priešiški argumentai Senovės baltų religinės bendrijos „Romuvos“ atžvilgiu. Nors sekančią dieną Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ Krivė, argumentuotai paneigė visus išsakytus kaltinimus, tačiau Seimas priėmė nutarimą, kuriuo nesuteikė valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“.

Atsižvelgiant į tai, „Romuvos“ religinė bendrija kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą, jog jos pažeistos teisės būtų apgintos. Šis „Romuvos“ kreipimasis tiesiogiai į Europos Žmogaus Teisių Teismą, neišnaudojus vidaus teisinės gynybos priemonių, buvo argumentuojamas, tuo, jog Lietuvos teisinėje sistemoje nėra galimybės skusti Seimo priimto nutarimo dėl religinei bendrijai nesuteikti valstybės pripažinimo statuso.

3.2. Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ byla Europos Žmogaus Teisių Teisme

Prieš nagrinėjant bylą ir jos specifiką, svarbu suprasti, jog tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiek Europos sąjungos teisės aktai, kiek tai yra susiję su religinėmis bendruomenėmis ir bendrijomis yra labai panašūs ir saugantys bei užtikrinantys tas pačias religinių bendrijų teises.

Žvelgiant į 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, joje įtvirtintos itin panašios normos esančios ir Lietuvos Konstitucijoje. Konvencijos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; ši teisė apima laisvę keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat laisvę išpažinti ir skelbti savo religiją ar tikėjimą tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laikant pamaldas, atliekant apeigas, praktikuojant tikėjimą ar mokant jo (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; ši teisė apima laisvę keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat laisvę išpažinti ir skelbti savo religiją ar tikėjimą tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laikant pamaldas, mokant tikėjimo, jį praktikuojant ar atliekant apeigas (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas).

Venecijos komisija 2014 m. birželio 13–14 d. vykusioje 99-ojoje plenarinėje sesijoje priėmė Religinių ar tikėjimo bendruomenių juridinio asmens statuso gaires,

parengtas kartu su Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratiųjų institucijų ir žmogaus teisių biuru. Paminėtinos nagrinėjamos konstitucinės justicijos byloje aktualios šių gairių nuostatos:

- valstybės gali nuspręsti suteikti tam tikras privilegijas religinėms ar tikėjimo bendruomenėms arba organizacijoms (pvz., finansines subsidijas, finansines lengvatas per mokesčių sistemą, narystę visuomeninio transliuotojo įstaigoje)(Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas);
- suteikiant tokias lengvatas keliami papildomi reikalavimai religijos ar tikėjimo bendruomenėms turi būti proporcingi ir nediskriminuojantys;
- teisinis reguliavimas, kuriuo suteikiamos lengvatos religinėms ar tikėjimo bendruomenėms arba organizacijoms, turi būti objektyvus ir pagrįstas, t. y. juo turi būti siekiama teisėto tikslo ir laikomasi taikomų priemonių ir siekiamo tikslo proporcingumo principo (Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas). Todėl, žvelgiant į Lietuvos teisinės sistemos ir Europos Sąjungos teisės normų panašumus, Lietuvos priimti sprendimai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo išaiškinimai, turėjo iš esmės nesiskirti vienas nuo kito.

Sulaukusi nepritavimo iš Seimo ir negavusi valstybės pripažintos religijos statuso, Senovės baltų religinės bendrija „Romuva“ kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą prašydama pripažinti, jog Lietuva (konkrečiai Seimas priimtu nutarimu) pažeidė Europos Žmogaus teisių konvencijos 9 (Minties, sąžinės ir religijos laisvė), 13 (teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę), 14 (diskriminacijos uždraudimas) straipsnius (Perduotas skundas prieš Lietuvą dėl...,). Europos Žmogaus Teisių Teismas 2021 metų birželio 8 dieną paskelbtame sprendime nustatė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 straipsnio (Minties, sąžinės ir religijos laisvė) kartu su Konvencijos 14 straipsniu (Diskriminacijos uždraudimas) ir Konvencijos 13 straipsnio (Teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę) pažeidimą byloje *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19) (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...).

3.2.1. Reikalavimai Seimo nutarimui dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo

Vertindamas, ar Seimo atsisakymas suteikti Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso buvo pagrįstas ir objektyvus ir atsižvelgdamas į tai, kad ginčijamame Seimo sprendime nebuvo nurodyta jokių argumentų,

Europos Žmogaus Teisių Teismas kritiškai įvertino tai, kad galiojantis Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas nenumato, koku pagrindu Seimas gali nesuteikti valstybės pripažinimo religinei bendrijai. Europos Žmogaus Teisių Teismo manymu, tai ne tik gali vesti prie savavališkų sprendimų, bet ir riboja galimybes nustatyti pakankamai aiškius kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama priimant sprendimus. Juo labiau, kad sprendimo dėl valstybės pripažinimo suteikimo priėmimas patikėtas Seimui. (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...), Nesunku pastebėti, jog sprendimai priimami politinėje institucijoje, gali būti paremti politiniais įvykiais, o tai kelia didelę riziką priimamo sprendimo objektyvumui.

Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas aplinkybes, Europos Žmogaus Teisių Teismas padarė išvadą, kad atsisakydamos suteikti valstybės pripažinimą Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“, Seimas nepateikė pagrįsto ir objektyvaus pagrindo vertinti Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ skirtingai nuo kitų religinių bendrijų, kurios buvo atitinkamai panašioje situacijoje, o Seimo nariai, balsavę prieš valstybės pripažinimo suteikimą, įgyvendindami savo teisėkūros įgaliojimus, nebuvo neutralūs ir nešališki (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...), Tikėtina, jog priimtas nutarimas nebuvo argumentuojamas, dėl to, jog pats Seimo balsavimas buvo šališkas ir neobjektyvus.

Atitinkamai, Europos Žmogaus Teisių Teismas negalėjo sutikti, kad religijos, kurios laikosi dauguma gyventojų, egzistavimas ar tariama įtampa tarp Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ ir daugumos religijos, arba tos religijos valdžios priešinimasis, galėtų būti objektyvus ir pagrįstas pagrindas atsisakyti suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...),

Seimo priimtas nutarimas, kuriuo yra nesuteikiamas valstybės pripažinimo statusas religinei bendrijai, nepateikiant argumentų, būtent kokiais motyvais remiantis buvo atsisakyta suteikti valstybės pripažinimą. Visų pirma kelia nepasitikėjimą pačia institucija ir jos kompetencija, kuri savo sprendimų neargumentuoja. Kitas dalykas, nepateikiant paaiškinimų, kodėl atsisakoma suteikti valstybės pripažinimo statusą, nesuteikiama galimybė religinei bendrijai įgyvendinti tam tikrus reikalavimus, kurie Seimo manymu nebuvo pasiekti, dėl ko buvo nesuteiktas valstybės pripažinimo statusas. Be to, argumentų nepateikimas, galimai, rodo Seimo šališkumą. Žvelgiant į Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ situaciją, kai Seimas atsisakė suteikti valstybės pripažinimą, nors religinė bendrija atitiko visus reikalavimus ir priimtas nutarimas buvo visiškai neargumentuotas, lyg ir leidžia daryti prielaidą, jog Seimas nenori suteikti religinei bendrijai valstybės

pripažinimo, o kokios priežastys tai lėmė, nenori nurodyti, jog religinė bendrija neturėtų galimybės juos įgyvendinti.

3.2.2. Seimo priimto nutarimo dėl valstybės pripažinimo statuso nesuteikimo skundimo tvarka

Iš pradžių Europos Žmogaus Teisių Teismas pastebi, kad Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, nustatantis valstybės pripažinimo religinėms bendrijoms suteikimo tvarką, aiškiai nenumato jokios galimybės apskūsti Seimo sprendimą, kuriuo toks pripažinimas buvo paneigtas; ji tik suteikia teisę pateikti naują prašymą praėjus dešimčiai metų nuo to sprendimo priėmimo (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). Nuo 2021 m. rugsėjo 7 d. Konstitucinis Teismas priimtu nutarimu pripažino, jog 10 metų terminas, po kurio religinė bendrija gali pakartotinai kreiptis dėl valstybės pripažinimo, prieštarauja Konstitucijai.

Senovės baltų religinė bendrija „Romuva” Europos Žmogaus Teisių Teismui skundėsi, kad jos atžvilgiu buvo pažeista Konvencija, Lietuvos Respublikos Seimui nusprendus nesuteikti religinei bendrijai valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso. Byloje taip pat buvo teigiama, kad nacionalinė teisė nenumato galimybės apskūsti tokį Seimo sprendimą, todėl Senovės baltų religinė bendrija „Romuva” neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės, kaip to reikalauja Konvencijos 13 straipsnis (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...).

Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėdamas bylą akcentavo, jog priemonė būtų veiksminga, ja turi būti galima tiesiogiai ištaisyti padėtį (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)). Europos Žmogaus Teisių Teismas vertindamas galimybę apskūsti Seimo nutarimą palaikė Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva”, jog nėra galimybės tokio nutarimo apskūsti, o tai motyvavo tuo, jog Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas yra aiškiai nurodęs, kad vadovaujantis valdžių padalijimo principu, administraciniai teismai gali nagrinėti ne visas bylas, o tik tas, kurios priklauso griežtai apibrėžtai jų kompetencijai. Administracinis teismas taip pat yra konstatavęs, kad skundai dėl Seimo priimtų sprendimų, susijusių su valstybės valdymo vykdymu, negali būti nagrinėjami administraciniuose teismuose ir šie teismai negali kreiptis į Konstitucinį Teismą (Europos Žmogaus Teisių Teismo byla: *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (Nr. 48329/19)).

Tačiau, toks Europos Žmogaus Teisių Teismo vienpusis vertinimas, nėra visiškai teisingas, kadangi Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas 2015 m. gegužės 20 d. priimtoje nutartyje rėmėsi tuo, ką Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies (2007 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostata „Administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento <...>, Vyriausybės (kaip kolegialios institucijos) <...> veiklos <...> “neužkerta kelio asmeniui, manančiam, kad jo teisės ar laisvės yra pažeistos dėl Respublikos Prezidento ar Vyriausybės veiklos, įgyvendinti Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą. Taigi Konstitucinis Teismas, įvertinęs administracinių bylų teisenos įstatymo 15 ir 16 straipsniuose įtvirtintą teisinį reguliavimą, konstatavo, kad bylas dėl Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje numatytų subjektų veiklos (neveikimo), kuria buvo (galėjo būti) pažeistos asmens teisės ar laisvės, rezultato ar jo padarinio, inter alia žalos atlyginimo, administraciniai teismai nagrinėti gali (Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2015 m. gegužės 20 d. nutartyje).

Tačiau, sprenddamas dėl bylos priimtino, Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad byloje nebuvo pakankamai tiksliai nustatyta, ar ginčijamas Seimo sprendimas pateko į viešojo administravimo aktų kategoriją ir ar jį galėjo nagrinėti administraciniai teismai. Atsižvelgdamas į tai, Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad Vyriausybė neįrodė, jog skundo prieš Seimą pateikimas administraciniams teismams buvo gynimo priemonė, kuria pareiškėja galėjo naudotis tiek teoriškai, tiek praktikoje, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...).

Sprenddamas Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva” galimybės kreiptis su individualiu skundu į Konstitucinį Teismą, Europos Žmogaus Teisių Teismas pastebėjo, kad Konstitucinio Teismo įstatymo pataisa, nustatanti individualių konstitucinių skundų pateikimo tvarką, buvo priimta nepraėjus nė mėnesiui po to, kai Seimas atmetė pareiškėjos prašymą suteikti bendrijai valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą. Šis pakeitimas numatė, kad jis įsigalios 2019 m. rugsėjo 1 d. ir kad individualūs konstituciniai skundai galės būti pateikti per keturis mėnesius nuo galutinio sprendimo dėl konkrečios bylos paskelbimo. Atsižvelgdamas į susiklosčiusias aplinkybes, Europos Žmogaus Teisių Teismas manė, kad vien tai, kad religinė bendrija pateikė Europos Žmogaus Teisių Teismui bylą likus kelioms dienoms iki galimybės paduoti individualų konstitucinį skundą atsiradimo, savaime negalėjo atleisti Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva” nuo

pareigos išnaudoti šią gynybos priemonę. Tačiau Teismas pastebėjo, kad pagal nacionalinę teisę Konstitucinis Teismas gali nagrinėti atskirą skundą tik po to, kai išnaudotos visos teisių gynimo priemonės ir yra priimtas galutinis teismo sprendimas. Kadangi Europos Žmogaus Teisių Teismas jau nustatė, kad neįrodyta, jog bylinėjimasis administraciniuose teismuose buvo veiksminga teisinė gynybos priemonė šios bylos aplinkybėmis, todėl nebuvo galima tikėtis iš pareiškėjos, kad ji pradėtų šį procesą (EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl...). Vis dėl to, Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ turėjo teisinę galimybę Lietuvoje kreiptis į teismą su skundu dėl Seimo priimto nutarimo. Jeigu teismas būtų neapgynęs religinės bendrijos interesų, tuomet buvo galimybė kreiptis į Konstitucinį Teismą su individualiu skundu. Ir tik tuomet, religinė bendrija turėjo kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą, kai šalies viduje būtų išnaudojusi visas, jai garantuojamas teises į gynybą.

Ar galima teigti, kad bažnyčios bei religinės organizacijos turi *reikalavimo teisę* būti valstybės pripažintomis, jeigu tik įvykdo Konstitucijos ir įstatymų nustatytas pripažinimo sąlygas, o nepripažinimo atveju tokį sprendimą gali skųsti teisme? Negalėtume teigti, kad tokia teisė kyla iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos. Net ir įvykdžius visas įstatymo nustatytas sąlygas, valstybės pripažinimo suteikimas išlieka neskundžiama Tautos atstovybės – Seimo prerogatyva (Blinstrubis, 2012, p. 188). Konstitucijos 43 straipsnis suformuluotas taip, jog galima spręsti, kad jeigu religinė bendrija atitinka išskeltus reikalavimus, tuomet valstybė ją pripažįsta. Štai Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnyje religinių bendrijų pripažinimo procedūra formuluojama kiek kitaip: Valstybė pasilieka sau daugiau laisvės, kai formuluoja normą “religinės bendrijos gali būti valstybės pripažintos <...>, jeigu jos palaikomos visuomenės ir jų mokymas bei apeigos neprieštaruja įstatymams ir dorai” (Lietuvos Respublikos Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, 1995). Taigi, religinės bendrijos *gali* būti pripažintos, jei atitinka visus reikalavimus, nereiškia, jog religinės bendrijos *privalo* būti pripažintos, jei atitinka visus reikalavimus, todėl vadovaujantis šia logika, Seimas gali ir nesuteikti valstybės pripažintos religijos statuso, nors ir yra įvykdytos visos reikalaujamos sąlygos.

Žvelgiant į keliamus reikalavimus religinei bendrijai, jie skiriasi vienas nuo kito. Bendrija siekianti valstybės pripažinimo statuso, turi pati atitikti du formalius reikalavimus: įregistravimą juridiniu asmeniu, ir suskaičiuoti savo vykdomos veiklos 25 metus nuo įregistravimo – tai yra konkretūs reikalavimai, kuriuos religinė bendrija arba atitinka, arba ne, ir jokių svarstymų ar prielaidų darymo net negali būti. Visi kiti reikalavimai yra vertinamojo pobūdžio, kurie yra sunkiai tiksliai patikrinami. Tai, žvelgiant į keliamus

reikalavimus, Seimui skiriama labai daug diskrecijos, ir daug vietos interpretavimui, svarstymams, tačiau reikia atsižvelgti į dabar egzistuojančią tvarką, jog politinei institucijai priimto sprendimo nereikia argumentuoti, ir dar daugiau abejonių ir laisvės interpretavimui suteikia pats faktas, jog Seimo priimto nutarimo apskundimo tvarka Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme nėra reglamentuojama.

Papildomai prie magistro darbe iškeltų probleminių aspektų, po 2021 m. rugsėjo 7 dienos Konstitucinio Teismo priimto nutarimo, jog terminas (10 metų) po kurio vėl (pakartotinai) galima kreiptis dėl valstybės pripažinimo yra prieštaraujantis teisei, todėl ši norma buvo panaikinta. Ir šiai dienai, nėra jokios nustatytos tvarkos, kada galima religinei bendrijai iš naujo kreiptis į Seimą, dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo. Šioje situacijoje atsiranda teisinė spraga, kuri galimai ateityje taps dar viena problematika. Kol kas nėra aišku, kaip dabar vyks procesas nuo tos dienos kai Seimas savo nutarimu nuspręs nesuteikti religinei bendrijai valstybės pripažinimo statuso, nes tikėtina, jog religinė bendrija, kuri atitinka visus reikalavimus ir nagauna valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso, norės tokį Seimo nutarimą skųsti.

Kai nebėra termino kada galima kreiptis į Seimą (po to kai Seimo nutarimu nėra suteiktas valstybės pripažinimo statusas), kadangi nėra įtvirtinta Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme (kaip ir jokiame kitame), ar galima ir kur galima skųsti Seimo nutarimą. Ar galima tokia situacija, jog į Seimą galima kreiptis kiekvieną dieną, savaitę ar mėnesį vis iš naujo, po to kai yra gaunamas neigiamas nutarimas dėl valstybės pripažinimo statuso. Tačiau, žvelgiant iš teisinės pusės, tai tampa beprasmiu procesu. Kadangi į Seimą, po 25 metų kreipiasi religinė bendrija, norinti būti valstybės pripažinta, gauna teigiama Teisingumo ministerijos išvada, kreipiasi į Seimą, ir gauna Seimo nutarimą, jog atmetas prašymas ir statusas nesuteiktas, o nutarime nėra visiškai jokių argumentų, nėra jokių motyvų, nėra paaiškinta kuo remiantis Seimas priėmė nutarimą, ir tuomet (pagal naują, dabar galiojančią tvarką) religinė bendrija iš naujo, tuoj pat, vėl gali kreiptis į Seimą, bet toks procesas praranda prasmę, nes neaišku kas buvo su pirmu religinės bendrijos prašymu blogai, todėl tai gali būti nesibaigiantis procesas. Išvengiant to, turėtų būti Seimo priimtame nutarime parašyti argumentai, nurodantys kokie reikalavimai buvo neįvykdyti arba kuo remiantis buvo priimtas Seimo nutarimas.

IŠVADOS

1. Pagal galiojančius įstatymus Lietuvoje nėra valstybinės religijos. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme įtvirtintos dvi pakopos religinių bendrijų: tradicinės ir (kitos) valstybės pripažinimą gavusios religinės bendrijos. Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarime išskiriama trečia pakopa – tai religinės bendrijos, kurios nėra nei tradicinės nei valstybės pripažintos, tačiau turinčios juridinio asmens statusą ir ketvirtoji pakopa esanti praktikoje, tai religinės bendruomenės, kurios nėra įregistruotos Juridinių asmenų registre. Viena nuo kitos religinių bendrijų pakopos skiriasi: a) įtvirtinta tvarka dėl įregistravimo į Juridinių asmenų registrą; b) kiekvienai pakopai priskiriamų privilegijų gausa; c) nustatyta tvarka, kuria galima siekti valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso; d) skirtingu lygmeniu santykių palaikymu su valstybe ir jos institucijomis.

2. Konstitucijoje įtvirtinta tvarka, jog religinė bendrija gali būti valstybės pripažinta, jei turi atramą visuomenėje ir jos skleidžiamas tikėjimas neprieštarauja įstatymams ir dorai. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme įtvirtinti dar du papildomi reikalavimai – nuo įregistravimo Juridinių asmenų registre, turi būti praėję bent 25 metai, ir pripažinimo procedūra pradėdama tik po to, kai Seimas gauna Teisingumo ministerijos išvadą apie religinę bendriją. Nustatyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti religinė bendrija nėra pakankamai aiškūs, įstatymai ar Konstitucinio Teismo nutarimai neišaiškina pakankamai, ir nenukreipia į kitus įstatymus, kuriuose būtų sukonkretinti reikalavimai, ar bent konkretūs minimalūs reikalavimai nustatyti, kuriuos turi įgyvendinti religinė bendrija, siekianti valstybės pripažinimo statuso. Šiuo metu gyvuojantys reikalavimai ir jų plečiamasis išaiškinimas gali būti labai plačiai interpretuojami. O tai, negali užtikrinti visapusiškai teisingo proceso religinėms bendrijoms, siekiančioms valstybės pripažinimo statuso.

3. Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ pradėjusi įstatymuose įtvirtintą valstybės pripažinimo statuso suteikimo procesą, galutinėje stadijoje sulaukė nepripažinimo. Priimtu nutarimu, prašymas Seime buvo atmestas ir bendrijai statusas liko nesuteiktas, paliekant religinę bendriją be papildomų privilegijų, kurios yra suteikiamos kartu su valstybės pripažinimo statusu. Ši, išskirtine tapusi situacija, kai religinė bendrija atitinkanti visus valstybės keliamus reikalavimus valstybės pripažinimo statusui gauti, lieka galutiniame rezultate be statuso. Ši situaciją privertė „Romuvos“ religinę bendriją kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą, jog jos pažeistos teisės būtų apgintos. Religinės bendrijos „Romuva“ pripažinimo procesas ir byla pasiekusi Europos Žmogaus Teisių

Teismą iškėlė dar dvi valstybės pripažinimo procedūros problematikas: Seimo, religinės bendrijos, vertinimas nėra aiškus. Nėra aiškūs kriterijai, pagal kuriuos vertina Seimas religinę bendriją, kuri kreipėsi dėl valstybės pripažinimo statuso suteikimo. Seimo priimamas nutarimas dėl bendrijos statuso, būna be jokios argumentacijos, tai palieka be aiškaus informavimo, kokia priežastis lėmė nepripažinimo faktą, o tai galėtų bendrijai padėti ištaisyti esamus trūkumus ir iš naujo kreiptis dėl valstybės pripažinimo. Kita problematika taip pat yra susijusi su Seimo priimamu nutarimu. Seimo priimto nutarimo skundimo galimybė nėra įtvirtinta Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme, ši teisinė spraga palieka religinę bendriją be galimybės apskųsti Seimo priimtą nutarimą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Valstybės Žinios, Nr. 33-1014. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
2. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas (1995). Valstybės žinios, Nr. 89-1985. [Interaktyvus] Prieiga per internetą (be pakeitimų): <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B4DBBD7C388A>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
3. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas (1995). Valstybės žinios, Nr. 89-1985. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B4DBBD7C388A/ZPqGaRYipz>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
4. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 10 straipsnio papildymo įstatymas (1997). Valstybės žinios, Nr. 66-1618. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.436A2B69FE31>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
5. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 14 straipsnio papildymo įstatymas (2000). Valstybės žinios, Nr. 40-1115. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.BD1C5BB32D1C>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
6. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymas (2006). Valstybės žinios, Nr. 144-5463. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.289713>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
7. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 11 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas (2010). Valstybės žinios, Nr. 1-12. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B9A45E744ED>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

8. Dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai (2021). TAR, Nr. 18922. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a07dd6a2101211ecb4af84e751d2e0c9?jfwid=-n0odousi9>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
9. Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymas (1996). Valstybės žinios, Nr. 106-2427. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.32330/asr>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
10. Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymas (1992). Lietuvos aidas, Nr. I-2675. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2202/asr>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
11. Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas (2017), TAR. Nr. 20433; [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8c8fb290e18f11e7b4d1bdd5f1a9ff0e>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
12. Seimo nutarimas „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ projektas, (2018), reg. nr. XIIIIP-2016. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/0ad07b80738511e8a76a9c274644efa9?jfwid=10gd0cqo9g>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
13. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ projektas, (2018). reg. Nr. XIIIIP-2016. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/177a3570488711e89197e1115e5dbeece?jfwid=-2y4hh02y9>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
14. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos išvada dėl valstybės pripažinimo religinės bendrijos statuso suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ (2017), Nr. (8.3.44 E) 7R-9547. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiL8b7O b30AhXryoKHapJDFAQFnoECAMQAQ&url=https%3A%2F%2Fseimas.lrs.lt%2Frs%2Fflasupplement%2FTAP%2F34362f1067c311e8b7d2b2d2ca774092%2F63bc525067c311e8b7d2b2d2ca774092%2F>

[2F&usg=AOvVaw0E2OSQ-3oxujy9ELpP2N0S](#); [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

15. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos muitų tarifų įstatymo 6 straipsnio papildymo įstatymo projektų aiškinamasis raštas (2002), [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj3INrp_r30AhVvSoKHbibCjkQFnoEC_AwQAQ&url=https%3A%2F%2Feseimas.lrs.lt%2Frs%2Flegalact%2FTAk%2FTAIS.187721%2Fformat%2FISO_PDF%2F&usg=AOvVaw3Es9bsh7RCygC1XN8o1LDU; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

Specialioji literatūra:

16. Ališauskienė M. ir Bučaitė – Vilkė J., (2014). Religinių mažumų lygių galimybių užtikrinimas Lietuvoje: problemos ir rekomendacijos. VšĮ Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras. Vilnius;
17. Blinstrubis, T., (2012). Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Valstybės ir Bažnyčios Konstitucinių santykių probleminiai aspektai. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas. Vilnius.
18. Jankauskas, K. (2005). Teisės principų samprata ir jos įtvirtinimas Konstitucinėje jurisprudencijoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Lietuvos teisės universitetas. Vilnius;
19. Katuoka, S. (2013). Tautinių mažumų apsauga: tarptautinės teisės aspektai. Mokslo studija. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius;
20. Lankauskas, M. (2009). Valstybės ir bažnyčios atskyrimo principas: lyginamieji aspektai ir teisinė padėtis Lietuvoje. Teisės institutas. Teisės problemos. Nr. 1 (63), Vilnius;
21. Laukaitytė, R. (2009). Bažnyčios padėtis ir nuosavybės restitucija Lietuvoje po 1990 m. Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis. T.32. Vilnius. ISSN 1392-0502. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.lkma.lt/site/archive/metraštis/XXXII/32-135_146.pdf; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
22. Remouchamps, E., (2019), Tūkstantmečio karta: interneto bei socialinių tinklų žmonės. [Interaktyvus] Prieiga per internetą:

<https://psichika.eu/blog/tukstantmecio-karta-interneto-bei-socialiniu-tinklu-zmones/>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

23. Satkute, L. (2005). Religinės bendruomenės Lietuvoje ir Prancūzijoje. Magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius;
24. Seimo (2019-06-27, vakarinio posėdžio), darbotvarkės klausimas: Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva” projektas (Nr. XIIIIP-2016(2)); priėmimas. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35370&p_k=1&p_a=sale_klaus_stadij_a&p_svarst_kl_stad_id=-32954; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
25. Šileikis, E., (2005). Atlernatyvi konstitucinė teisė. Teisinės informacijos centras. Vilnius.
26. Vetlova, A. (2016). Ar absoliutus draudimas naudoti narkotines ar psichotropines medžiagas religinių apeigų metu neprieštarauja asmens teisei išpažinti savo tikėjimą? Magistro darbas. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas.

Teismų praktika:

1. Senovės baltų religinė bendrija „Romuva” prieš Lietuvą, Europos Žmogaus Teisių Teisme. (2021), bylos Nr. 48329/19. Prieiga per internetą: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-210282"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{); [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas, bylos nr. 23/98. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta341/content>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. nutarimas. Valstybės žinios, Nr. 129-5246. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta574>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 8 d. nutarimas. Nr. KT17-N6/2014. [Interaktyvus] Prieiga per internetą:

<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta20/content>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimas. Nr. KT140-N11/2021. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2021/09/2021-09-07_kt140-n11.pdf; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].

Kiti šaltiniai:

6. EŽTT nustatė Konvencijos pažeidimą dėl apribotos religijos laisvės. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <http://lrv-atstovas-eztt.lt/naujienos/eztt-nustate-konvencijos-pazeidima-del-apribotos-religijos-laisves>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 28 d.].
7. Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“, (2019), (Laiškas Seimui) [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2019/06/Arkivyskupo-argumentacijos-paneigimas-Lietuvos-Romuva.pdf>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
8. Lietuvių kalbos žodynas. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Religija>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio].
9. Report on International Religious Freedom (2009). [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/134433.pdf>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
10. Tarptautinis pranešimas apie religijos laisvę Lietuvoje (2019). [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:z9M4EjIWqvUJ:http://lt.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/184/Religious-Freedom-Report-2019-Lithuanian.docx+&cd=9&hl=lt&ct=clnk&gl=lt&client=safari>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
11. Perduotas skundas prieš Lietuvą dėl tariamai apribotos religijos laisvės. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <http://lrv-atstovas-eztt.lt/naujienos/perduotas-skundas-pries-lietuva-del-tariamai-apribotos-religijos-laisves>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
12. United States Department of State, U.S. Department of State Annual Report on International Religious Freedom for 2004 – Lithuania, (2004). [Interaktyvus]

- Prieiga per internetą: <https://www.refworld.org/topic,50ffbce40,50ffbce469,416ce9d914,0,,LTU.html>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
13. Evangelinio tikėjimo krikščionių sąjunga. LR Evangelinio tikėjimo krikščionių sąjungos nuomonės motyvai dėl Lietuvos Respublikos Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6, 10, 11 ir 20 straipsnių pakeitimo, papildymo 9¹, 22, 23 ir 24 straipsniais, bei 12 ir 21 straipsnių pripažinimo netekusiais galios. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=193073; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
14. Report on International Religious Freedom: Lithuania, (2020). [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://www.state.gov/reports/2020-report-on-international-religious-freedom/lithuania/>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
15. Dokumentų teikimo dėl tradicinėmis nelaikomų religinių bendruomenių ir bendrijų, jų dokumentų ar duomenų pakeitimų įregistravimo Juridinių asmenų registre atmintinė. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/dokumentai/netradiciniu-atmintine-2016-07-26.pdf>; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].
16. Komisijos valstybinės institucijų, pagal savo kompetenciją sprendžiančių su religinių, ezoterinių ar dvasinių grupių veikla susijusius klausimus, veiklai koordinuoti posėdžio protokolas (2018), Nr. 1. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: https://lrv.lt/uploads/main/meetings/docs/1194766_imp_f7d8cb95fle5cb2eb4450d32862479aa.pdf; [Žiūrėta 2021 m. lapkričio 29 d.].

SANTRAUKA

Valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso įgijimo procedūros probleminiai aspektai

Gintarė Rimkutė

Be Konstitucijoje įtvirtintų normų, religinių organizacijų veiklą plačiau reglamentuoja Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas. Siekiant plačiau skleisti savo tikėjimą ir norint gauti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą, ji turi būti įregistruota Juridinių asmenų registre. Religinių bendrijų įregistravimas juridinio asmens vienetu skiriasi priklausomai nuo to, kuriai pakopai religinė bendrija priklauso. Konstitucijoje ir įstatyme įtvirtintos dvi religinių bendrijų pakopos, Konstitucinio Teismo nutarimuose išskiriamos trys religinių bendrijų pakopos, o praktikoje kalbama apie keturių pakopų egzistuojančias religines bendrijas. Visos bendrijos turi tarpusavyje panašumų, taip pat ir skirtumų, nuo įregistravimo tvarkos, keliamų papildomų sąlygų iki suteikiamų išskirtinių privilegijų.

Valstybė gali suteikia religinėms bendrijoms (kurios veikia kaip juridinio asmens vienetas) valstybės pripažinimo statusą, jei atitinka, joms iškeltus reikalavimus. Pagrindinis dėmesys skirtas išnagrinėti religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūra ir detaliau aptarti iš šio proceso kylančius problematinius aspektus. Iš Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme įtvirtintos religinės bendrijos valstybės pripažinimo procedūros iškelti trys probleminiai aspektai: 25 metų terminas nuo įregistravimo Juridinių asmenų registre, norint teikti prašymą Seimui dėl valstybės pripažinimo statuso suteikimo. Sąvokos „turėti atramą visuomenėje“ neapibrėžtumo problematika ir Teisingumo ministerijos teikiamos išvados privalomumo klausimas.

Kiti du probleminiai aspektai pateikiami per Senovės baltų religinės bendrijos „Romuva“ situacija Lietuvoje, bei jos byla pasiekusią Europos Žmogaus Teisių: Jokiuose įstatymuose nėra įtvirtinta Seimo nutarimo, dėl valstybės pripažinimo statuso suteikimo apskundimo tvarka. Taip pat, niekur nėra įtvirtinta, kuo remiantis Seimas priima šį nutarimą ir kodėl jis gali būti neargumentuojamas.

SUMMARY

Problematic Aspects of the Procedure for Obtaining the Status of a State-recognized Religious Community

Gintarė Rimkutė

In addition to the norms enshrined in the Constitution, the activities of religious organisations are more broadly regulated by the Law on Religious Communities and Societies of the Republic of Lithuania. In order to spread their faith more widely and to obtain the status of a state-recognised religious community, it must be registered in the Register of Legal Entities. The registration of religious communities as a legal entity varies depending on which tier the religious community belongs to. The Constitution and the Law provide for two tiers of religious communities, the Constitutional Court's rulings distinguish between three tiers of religious communities, and in practice there are four tiers of religious communities. All the communities have similarities as well as differences, ranging from the procedure for registration, the additional conditions to be imposed and the exclusive privileges to be granted.

The State may grant state recognition status to religious communities (which operate as a legal entity) if they meet the requirements set for them. The main focus is to examine the procedure for state recognition of a religious community and to discuss in more detail the problematic aspects arising from this process. Three problematic aspects of the procedure for state recognition of a religious community, as set out in the Law on Religious Communities and Societies, are highlighted: the 25-year time limit from the date of registration in the Register of Legal Entities to submit an application to the Seimas for the granting of the state recognition status. The problem of the vagueness of the concept of "having a foothold in society" and the question of the binding nature of the opinion provided by the Ministry of Justice.

Two other problematic aspects are presented through the situation of the Ancient Baltic Religious Community "Romuva" in Lithuania and its case before the European Court of Human Rights: No laws provide for a procedure of appealing against the Seimas decision on granting state recognition status. Also, nowhere is it established on what basis the Seimas adopts this decision and why it may not be reasoned.